

POSADA EN VALOR DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC
MASNOVÍ.
ESTUDI MONOGRÀFIC DE LA CASA SENSAT-PAGÈS.

Alumna: Nerea González Moreno

NIUB: 20512192

Treball Final de Grau

Tutora: Fàtima López Pérez

Bloc temàtic: segle XIX i primeres avantguardes

Història de l'Art - Universitat de Barcelona

Curs 2024 - 2025

Vull donar les gràcies a la meva família, a les meves amigues i a la meva parella per tot el suport que m'han donat sempre i per ajudar-me a confiar en mi mateixa.

A l'arxivera de l'Arxiu Municipal de Premià de Dalt, Lali Ribera Llonc; a l'arxiver de l'Arxiu Municipal del Masnou, Carles Pino Andújar, i al seu auxiliar, Jaume Carrión Caballero, per tota l'ajuda i constància que m'han oferit en aquests mesos. Sense ells no podria haver fet un treball amb tanta cura com aquest.

A la meva tutora, Fàtima López Pérez, per guiar-me i per confiar en aquest projecte des del primer moment.

I finalment, a tots els meus professors i professores de l'àmbit humanístic que m'han ensenyat a estimar les lletres i les arts al llarg de la meva vida acadèmica. Espero algun dia poder transmetre a algú la mateixa emoció per les humanitats que ells i elles em van traslladar a mi.

Resum: Aquest treball presenta un estudi monogràfic sobre la *Casa Sensat-Pagès*, coneguda actualment com la *Casa de la Cultura* del Masnou. Abasta temes com el context històric i artístic del municipi en les dues últimes dècades del segle XIX, corresponents a l'època modernista; i la història dels propietaris i del mestre d'obres de l'edifici. Com també respecte l'anàlisi formal de la casa en el moment en que va ser construïda i una explicació de les diverses reformes que ha patit fins a l'actualitat.

Aquest estudi vol contribuir en la revalorització de la casa, de l'art d'època modernista fora de Barcelona i sobretot, a la del seu projectista, Pere Andreu i Cisa.

Abstract: This project presents a monographic study about *Casa Sensat-Pagès*, currently known as *Casa de la Cultura* from Masnou. It covers topics such as the historical and artistic context of the municipality in the last two decades of the XIX century, corresponding to the modernist era; and the history of the owners and the master builder of the house. It also includes a formal analysis of the building at the time it was built and an explanation of the various renovations that it has undergone to the present day.

This study will contribute to the revaluation of the building, of the art of the modernist period outside Barcelona and above all, of its master builder, Pere Andreu i Cisa.

Paraules clau: El Masnou, Modernisme, arquitectura modernista, reformes i restauracions, posada en valor.

Índex:

1. Introducció	5
2. Metodologia	6
3. Estat de la qüestió	11
4. Context general del Masnou a la segona meitat del s. XIX	13
5. Orígens de la Casa Sensat-Pagès	17
5. 1. Propietaris	17
5. 2. Mestre d'obres	19
6. Anàlisi formal de l'edifici	22
6. 1. Descripció de l'exterior	23
6. 2. Paral·lelismes	28
6. 3. Descripció de l'interior	29
7. Evolució de la casa: diversos usos, les seves reformes i restauracions	35
7. 1. Reforma de 1975 com a escola domèstica i centre d'exposicions	35
7. 2. Reforma de 1988-1993 com a Casa de la Cultura	38
7. 3. Reforma de 2014-2015 com a Oficina de Turisme	43
8. Conclusions	45
9. Bibliografia	47
10. Annex fotogràfic	53

1. Introducció

El present treball és una síntesi sobre una petita gran part de la història del patrimoni artístic català present fora de Barcelona.

És ben conegut que el Modernisme és el moviment artístic per excel·lència de Catalunya amb l'epicentre a la ciutat comtal. Però com és de suposar, aquest no es va quedar aïllat a Barcelona, sinó que es va expandir cap a altres poblacions del territori. El que potser no és ben sabut és que el Masnou, municipi del Maresme, fos un d'aquests llocs.

Aquesta població, com moltes altres del voltant de la capital, queden ofuscades per la espectacularitat de la ciutat barcelonina, però tot i no ser grans urbes com aquesta, totes elles tenen obres que contribueixen al patrimoni català que cal que siguin protegides i reivindicades. Aquest és el cas de la *Casa Sensat-Pagés*, coneguda com la *Casa de la Cultura* del Masnou, la qual és el principal objecte d'estudi d'aquest treball.

L'elecció del tema va ser relativament senzilla a causa del context acadèmic en el moment de selecció de la temàtica. A inicis de l'últim curs del grau, en diverses assignatures com Art català modern i contemporani o Arquitectura i ciutat a l'època de les exposicions universals, es van plantejar treballs que havien de tenir com a centre de la investigació una obra arquitectònica del període modernista a Catalunya, entre les darreres dècades del s. XIX fins als primers anys del següent. Aquesta situació, més el desconeixement de l'autora d'aquest estudi sobre l'art arquitectònic del municipi on feia uns anys que havia començat a habitar, van ser els elements que van obrir la possibilitat d'abordar la *Casa Sensat-Pagés*.

Tot i així, finalment es va decidir assolir l'oportunitat de continuar amb aquesta línia de recerca en el treball final del grau, donat que la temàtica s'adequava perfectament als paràmetres d'aquest.

Respecte la tria de l'edifici en concret, aquesta també va ser simple donat que per una banda, l'estil eclèctic que presenta respecte la seva decoració exterior i interior, ja va captivar a l'autora des d'un primer moment. I per l'altra banda, perquè actualment acull l'oficina de turisme del municipi i disposa d'accés públic a l'interior, la qual cosa va permetre múltiples visites durant el procés de treball i també atorga la possibilitat de poder conèixer-la si es té la curiositat de fer-ho.

En relació a aquesta última idea, el treball presenta els següents objectius: per un costat, conèixer més sobre la història del Masnou i el seu patrimoni artístic; per un altre, descobrir noves figures del panorama artístic més enllà de les que s'estudien en el grau; i per últim, difondre aquestes noves nocions per a què es revaloritzi la importància de l'obra.

Per poder complir amb els dos primers objectius, es va haver de fer una investigació centrada principalment en la situació del municipi en els últims vint anys del s. XIX en el període conegut com la Febre d'Or i el canvi de segle. Aquest interès es veu en els cinc primers apartats del cos del treball en els quals s'explica el context històric i artístic del municipi, i més concretament respecte la casa, quins van ser els seus propietaris, qui va ser el mestre d'obres que va projectar aquella reforma que va fer de l'edifici una obra arquitectònica destacable i com era l'aspecte formal d'aquesta tant en l'exterior com en l'interior en el canvi de segle. Tot i que, també posa el focus en l'evolució de la casa amb el pas del temps des del seu punt d'origen com a obra artística quan té la seva primera reforma entre 1900 i 1901 fins a la seva darrera intervenció, com es mostra en els tres últims apartats on s'expliquen les diverses reformes i intervencions de restauració que ha patit l'edifici.

Respecte el darrer propòsit esmentat, aquest entra directament en relació amb dos dels diferents objectius de desenvolupament sostenible proposats a l'Agenda 2030 de l'ONU. Un d'aquests és el número 8.9, inclòs dins de la meta 8 relacionada amb el treball decent i el creixement econòmic, el qual declara que fins al 2030 s'elaboraran i es posaran en pràctica polítiques dirigides a promoure un turisme sostenible que generi ocupació laboral i difongui la cultura i els productes locals. I l'altre és el 11. 4, integrat dintre del projecte 11 relacionat amb les ciutats i comunitats sostenibles, el qual promou majors intervencions en la protecció del patrimoni cultural i natural del món. Pel que fa al primer, la difusió del patrimoni cultural i artístic a la població comporta una reflexió sobre qüestions de patrimoni de tot tipus i sobre com s'ha de conservar i transmetre a les futures generacions. I pel que fa al segon, conèixer la història de qualsevol bé, ja sigui de caire, artístic, històric, cultural, etc., contribueix a la protecció d'aquell element i a la divulgació del seu valor.

2. Metodologia

Aquest estudi és el resultat final d'un llarg procés d'investigació i redacció que es va iniciar a principis del mes de desembre de 2024 amb la definició de la temàtica de la recerca. A partir d'aquell moment es va emprendre un treball organitzat en una primera planificació de la investigació, seguidament d'una cerca d'informació, continuada amb una lectura d'aquelles fonts útils i l'extracció d'allò important per l'estudi, tot seguit de diverses visites a l'edifici per obtenir nocions de primera mà, per finalment realitzar la redacció del treball.

Respecte la informació exposada en aquest escrit, aquesta va ser extreta a partir de dues metodologies, la primera a través de la consulta documental i la segona per mitjà del treball de camp.

Pel que fa a la inicial, aquesta va consistir en la consulta de diverses fonts que es podrien desglossar en dues grans tipologies diferents: les bibliogràfiques i les arxivístiques.

Per una banda, les fonts bibliogràfiques, les quals van ser el nucli originari de la recerca, van ser localitzades a través de plataformes de consulta de llibres com el *CRAI UB* de la pròpia universitat o el *Catàleg Aladi* de les biblioteques públiques de la diputació de Barcelona i el fons local del municipi. D'aquestes consultes es van obtenir llibres sobre qüestions relacionades amb el context històric del Masnou a mitjans del s. XIX, amb l'arquitectura d'època modernista en zones més enllà de Barcelona com el Maresme o amb els propietaris originals de la casa.

I per l'altra banda, les arxivístiques, les quals van ser les més abundants i les més profitoses en la investigació donat que van permetre l'obtenció d'una major informació respecte a diferents temes. Alguns d'aquests van ser en referència a la història constructiva de l'edifici, als propietaris de la casa, al mestre d'obres, a l'anàlisi formal de l'habitatge, a algunes obres arquitectòniques del Masnou o als diversos usos que ha tingut amb el pas del temps.

Dins d'aquests documents es poden diferenciar dos tipus: les fonts primàries i les secundàries. Respecte el primer grup, aquestes van ser les que van aportar una informació més directa i certera al treball, ja que en ser primàries són més properes en el temps al període del qual s'està tractant. En relació a l'obtenció d'aquests documents, la majoria d'ells van ser aconseguits a través de la comunicació directa per via electrònica amb diversos arxius municipals de diferents municipis i sobretot, a la col·laboració de les arxiveres i arxivers d'aquests. Aquest va ser el cas de Lali Ribera Llonc, encarregada de l'Arxiu Municipal de Premià de Dalt, qui va facilitar els següents documents sobre el mestre d'obres:

- Cèdula Pedro Andreu Bruguera. 1855. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Arxiu Municipal de Premià de Dalt.
- Registre padró Eulàlia Cisa i Sabaté. 1857. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Arxiu Municipal de Premià de Dalt.
- Registre padró Pere Andreu i Bruguera. 1857. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Arxiu Municipal de Premià de Dalt.
- Registre padró secció 6 Barri Muntanya pàg 43. 1877. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Arxiu Municipal de Premià de Dalt.
- Registre padró Pere Andreu Cisa família pàg 64. 1889. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Arxiu Municipal de Premià de Dalt.

Respecte la figura de Pere Andreu i Cisa, Francisco Jesús Baena Sierra, treballador del Registre Civil de Premià de Dalt, també va possibilitar l'obtenció d'informació respecte la seva defunció gràcies a la notificació del següent escrit:

- Acta de defunció de Pedro Andreu i Cisa. 17/05/1916. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Registre Civil de Premià de Dalt.

Pel que fa a l'Arxiu Municipal del Masnou, aquest va disposar una col·laboració tant a nivell telemàtic com a nivell presencial; envers les fonts primàries, l'arxiver Carles Pino Andújar i el seu ajudant Jaume Carrión Caballero van proporcionar diverses fotografies de l'època per correu electrònic i també van atorgar la possibilitat de consultar presencialment els següents plànols d'algunes de les obres realitzades pel mestre d'obres al Masnou i de l'estudi per a la reforma de l'any 1975:

- Plànol de la Casa de Martí Colomer Sabater. 1876. Pere Andreu i Cisa. Fons: Arxiu Municipal del Masnou. Caixa: 63, núm. 42.
- Plànols de la Casa de Jaume Sensat Pagès. 1900. Pere Andreu i Cisa. Fons: Arxiu Municipal del Masnou. Arxivador de plànols núm. 1.
- Plànol del Panteó de la família Genové. 1900. Pere Andreu i Cisa. Fons: Arxiu Municipal del Masnou. Caixa: 815, núm. 11.
- Plànol de la Casa de Pere Oliveras. 1903. Pere Andreu i Cisa. Fons: Arxiu Municipal del Masnou. Caixa: 816, núm. 8.
- Plànol de la Casa de Teresa Pagès. 1908. Pere Andreu i Cisa. Fons: Arxiu Municipal del Masnou. Caixa: 818, núm. 5.
- Plànol de la Casa de Bonaventura Palau. 1908. Pere Andreu i Cisa. Fons: Arxiu Municipal del Masnou. Caixa: 818, núm. 6.
- Plànol de la Casa de Joan Ribas Castañé. 1915. Pere Andreu i Cisa. Fons: Arxiu Municipal del Masnou. Caixa: 820, núm. 5.
- Plano del estudio de reforma interior de la futura casa cultural de la villa de Masnou. 1974. Ajuntament del Masnou. Fons: Arxiu Municipal del Masnou.

Finalment en el cas de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona, tot i que el document utilitzat no va ser localitzat a través de la comunicació directa amb l'entitat, posteriorment es va haver de realitzar una consulta a l'encarregada del fons arxivístic, Àfrica Tiñana Mbuña, per veure si es conservava més informació sobre l'educació de Pere Andreu a banda de la ja descoberta. Aquest arxiu trobat va ser el que es mostra a continuació:

- Registro de alumnos matriculados en los cursos de 1864 a 1868. 1864-1868. Escola de Belles Arts de Barcelona. Fons: Arxiu de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. Disponible a: <https://drive.google.com/drive/folders/1pzYZmh6iErEIB4Ex6kbhCfVruVO3cUQJ>

En relació al segon grup, algunes de les fonts secundàries van ser trobades a partir de diverses consultes realitzades per internet en pàgines web o publicacions d'algunes institucions com l'Ajuntament del Masnou, el COAC o el GENCAT. Encara que d'altres van ser aconseguïdes de nou mitjançant la notificació directe amb les institucions; com va ser el cas de l'Arxiu Municipal del Masnou, qui van proporcionar els documents presentats a continuació per correu electrònic:

- Arañó, C; Castellano, A; Gasol, R. M; Lacuesta, R; Masalles, M; Sureda M. J. *Intervenció arquitectònica. Restauració de façanes i elements decoratius exteriors*. Barcelona: 1993, [Informe digitalitzat].
- Arxiu Municipal del Masnou. *Informació sobre la Casa de la Cultura facilitada per Marià Anguera*. [Document amb informació obtinguda d'una entrevista a Marià Anguera, descendent dels propietaris]. El Masnou: Arxiu Municipal del Masnou. [consulta: 20/02/2025].
- Pino Andújar, Carles i Andinach Pons, Jordi. *La sèrie Obres particulars 1837-1960*. [Catàleg digitalitzat]. 2ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou, 2020, [actualització: 09/07/2024, [consulta: 14/03/2025]. Accés obtingut per correu electrònic gràcies a l'Arxiu Municipal del Masnou. Disponible a: chrome-extension://efaidnbmninnibpcapjcgclclefindmkaj/https://www.elmasnou.cat/media/repository/arxiu/recursos/cataleg_obres_particulars_arxiu_masnou.pdf

O el del grup d'investigació GEHC de la Universitat de Barcelona, qui a través de la seva directora la Dra. Núria Benach Rovira, va habilitar el document següent:

- Novell i Andinyac, Feliu. *Descripció del "Fons Arxiu Històric de Vilassar de Mar"*. [Catàleg digitalitzat]. Arxiu Municipal de Vilassar de Mar Damià Bas i Macià. Vilassar de Mar: Ajuntament de Vilassar de Mar, juny 2018, [revisió: març 2019] [consulta: 16/05/2025].

Envers la segona metodologia per la qual es van obtenir algunes nocions incloses en aquest estudi, cal destacar que el treball de camp va ser un mitjà emprat en la investigació per una part, per l'accessibilitat a l'obra arquitectònica i per l'altra, per la necessitat ocasional de l'observació directa per aprofundir en algunes qüestions, sobretot a nivell formal, a causa de la manca de recerca respecte aquest edifici.

Es van realitzar diverses visites a diferents llocs; principalment a la *Casa Sensat-Pagès*, amb els objectius de comprendre de manera més precisa allò descrit en les fonts consultades, també d'incloure algunes nocions que no es trobaven en aquestes mateixes i a més a més, de fotografiar tant l'exterior com l'interior de l'edifici. Aquest examen pràctic va quedar plasmat en el treball a partir d'un anàlisi formal de la casa més ric en comparació al que donaven algunes fonts consultades i a partir de les diverses fotografies de l'edifici que es recullen en l'annex fotogràfic. Les altres sortides pel Masnou, Barcelona i Premià de Dalt van ser fetes amb la voluntat de fer fotografies d'algunes de les obres esmentades en el treball.

Continuant per la línia de dificultats trobades en la cerca d'informació esmentada anteriorment i per concloure aquest apartat, cal esmentar que l'adversitat més evident durant el procés d'investigació va estar la falta de documentació recollida i analitzada respecte la restauració original de la casa del 1900-1901, la que fa referència a l'última reforma del 2014-2015 i sobretot, la focalitzada en la figura del mestre d'obres, Pere Andreu i Cisa. En relació a la segona, l'única informació sobre aquest tema que es va poder obtenir de manera lliure a través d'internet va ser la proporcionada per diferents revistes locals del municipi, donat que l'informe oficial d'aquella restauració es troba actualment sota la custòdia de l'Ajuntament del Masnou. I tot i haver contactat amb la institució i haver obtingut una resposta favorable per a la consulta del document de manera presencial, a causa del lent procediment que generalment comporten aquest tipus de sol·licituds i per l'aproximació del lliurament del treball, finalment aquests coneixements no van poder ser-hi incorporats.

En referència a la darrera limitació esmentada, actualment hi ha una reduïda noció de la trajectòria arquitectònica del mestre d'obres per part d'institucions artístiques com el COAC o la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona degut a que Pere Andreu ha estat un dels tants artistes oblidats per la historiografia.

Tot i les dificultats, la descoberta de les fonts primàries esmentades anteriorment per al present treball va permetre l'aportació d'informació inèdita fins al moment, principalment focalitzada en el mestre d'obres, la qual va permetre una excepcional contribució referent a la figura de Pere Andreu i Cisa.

Per últim, respecte les diverses fonts que van ser utilitzades finalment en el treball, totes elles es troben referenciades a l'apartat de bibliografia i a les notes al peu seguint el sistema de citació ISO 690:2013 (UNE 50-104-94), a excepció de les arxivístiques que copien el model NODAC 2007.

3. Estat de la qüestió

Com s'ha esmentat anteriorment la *Casa Sensat-Pagès* és una d'aquestes obres que contribueixen al patrimoni artístic català però que a causa de la desconexió de la seva història, no és suficientment valorada. Això es pot veure en l'estudi general que s'ha fet de la casa al llarg del temps, en el qual el que més destaca és la quasi fictícia investigació monogràfica respecte l'edifici.

Anteriorment a la realització d'aquest treball, només existien dos documents dedicat íntegrament a la *Casa Sensat-Pagès*. El primer en redactar-se va ser l'informe de l'actuació de restauració que es va dur a terme en la *Casa de la Cultura* entre els anys 1989 i 1993 sota el nom d'*Intervenció arquitectònica. Restauració de façanes i elements decoratius exteriors*¹ l'any 1993. Aquest desenvolupa l'anàlisi formal tant de l'exterior com de l'interior original de la casa, una explicació de la història de l'habitatge durant el pas del temps, però sobretot un dossier respecte el procés de restauració de la intervenció del 1989-93. I el segon va ser el catàleg fet per l'Ajuntament del Masnou sobre l'exposició que es va realitzar l'any 2015 a la *Casa de la Cultura* del Masnou que portava per títol *La Villa Rosa, una casa d'indians*². En aquest document es tracten diverses qüestions com el fenomen de l'indià per contextualitzar als propietaris de la casa, la història d'aquests últims i sobretot, l'evolució dels diferents usos i reformes que ha patit l'edifici des del 1900 fins al 2015.

Altres dues fonts que destaquen, sobretot respecte els comitents de la casa i tot i no ser monografies del tema, són dues obres escrites per Joan Muray. Per una banda, *Masnovins a les Amèriques* (1998)³ és un llibre que explica la vida de diversos capitans masnovins que van viatjar a les Amèriques, en alguns casos ho fa de manera més extensa i en altres de manera més breu. En el cas de la vida de Jaume Sensat i Sanjuan realitza una descripció, no massa extensa en pàgines però sí en continguts, centrats principalment en el període que abasta de la seva infantesa fins a la tornada a Catalunya del seu viatge, per la relació que presenta amb la nàutica. Tot i així, també fa una mínima menció a la *Casa Sensat-Pagès* on manifesta els estils de la seva decoració exterior i interior. I per l'altra banda, dins de *Històries de la Vila... del Masnou. (100 articles del bulletí de Gent del Masnou) Des de l'agost de 1987 al juliol de*

¹ Arañó, C; Castellano, A; Gasol, R. M; Lacuesta, R; Masalles, M; Sureda, M. J. *Intervenció arquitectònica. Restauració de façanes i elements decoratius exteriors*. Barcelona: 1993, [Informe digitalitzat]. [consulta: 10/03/2025].

² Ajuntament del Masnou. *La Villa Rosa, una casa d'indians*. [Catàleg d'exposició digitalitzat]. 1ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou, 2015. Propietaris. Una mica d'història. pp. 1-2. [consulta: 20/02/2025]. Disponible a:

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://elmasnou.webmunicipal.diba.cat/media/repositori/arxiu/exposicions/2015_exposicio_la_villa_rosa.pdf

³ Muray, Joan. *Masnovins a les Amèriques*. 1ª edició. Vilassar de Mar: Oikos-Tau, 1998. Estudis maresmenes.

1998 (1999)⁴, el capítol que porta per títol “La Vila” inclou un escrit on tracta la història de l’edifici, on es desenvolupa la vida dels propietaris, concretament la de Jaume Sensat, i també la construcció de l’habitatge, fent menció del mestre d’obres Pere Andreu.

Com es pot veure, l’escàs estudi respecte aquesta obra arquitectònica ha deixat diversos àmbits sense tractar, un d’ells és referent a la figura de Rosa Pagès i Orta, propietaria de la casa, juntament amb el seu marit, que més va residir en ella fins la seva mort. L’única informació que es té actualment d’ella i la qual es troba plasmada tota en conjunt per primera vegada en aquest treball és respecte a qüestions alienes a la pròpia persona de Rosa Pagès, donat que són nocions en relació a l’any del seu naixement, la identitat dels seus progenitors i d’altres membres de la seva família, la població i direcció en la qual va habitar abans d’establir-se a Barcelona i data de la seva defunció. A excepció dels anys de naixement i mort que ja s’havien mencionat en les fonts esmentades anteriorment, la identificació dels familiars i de la direcció del domicili de Rosa Pagès són dades que es van obtenir a través de fonts primàries conservades a l’Arxiu Municipal del Masnou. Però, tot i que aquests coneixements són de certa rellevància, no són aspectes que expliquin qui va ser Rosa Pagès i Orta, la qual cosa obren la porta a una possible nova línia d’investigació.

Ara bé, si hi ha una gran mancança d’investigació respecte algun àmbit és la corresponent a la figura del mestre d’obres Pere Andreu i Cisa.

Fins al present estudi, no existia cap escrit de rigor acadèmic que donés informació sobre Pere Andreu més enllà de mencionar que va estar ell el projectista de la *Casa de la Cultura* del Masnou, com es mostra en les fonts esmentades anteriorment, i que va ser membre de la “Asociación Central de Maestros de Obras, Directores de Caminos y Agrimensores” l’any 1880, com es pot veure en la pàgina web del grup de recerca GEHC de la Universitat de Barcelona.

Tal i com s’ha exposat, tot i haver estudis que en certa manera han posat el focus en la *Casa Sensat-Pagès*, les quals han sigut clau per a la realització d’aquest informe, cap d’aquestes arriba als paràmetres que es treballen en aquest, en el qual es fa una explicació tant a nivell històric com formal de manera evolutiva de l’edifici i també una exposició de la vida dels propietaris de la casa i del seu mestre d’obres.

Possiblement, la major contribució que presenta aquest treball és en relació a la figura de Pere Andreu i Cisa.

⁴ Muray, Joan. La Vila. A: Murray, Joan. *Històries de la Vila... del Masnou. (100 articles del bulletí de Gent del Masnou) Des de l’agost de 1987 al juliol de 1998*. 1ª edició. Vilassar de Mar: Oikos-Tau, 1999, capítol I, pp. 15-56.

En aquest es posa de manifest informació inèdita respecte els seus orígens, com l'any del seu naixement, la identificació de diversos membres de la seva família o la ubicació del seu domicili; la qual es va obtenir a partir de la consulta de diverses fonts primàries conservades en l'Arxiu Municipal de Premià de Dalt com diferents registres de padró dels anys 1855, 1857 i 1877⁵; i de l'estudi genealògic anomenat *Els Cisa de Premià* (2019)⁶ fet per Miquel Estruch Traité. Envers la seva formació, a través de la documentació del registre d'alumnes que conserva l'Arxiu de la Reial Acadèmia catalana de Belles Arts de Sant Jordi⁷, i en referència a la seva carrera arquitectònica gràcies a dos catàlegs digitalitzats de documents dels Arxius Municipals del Masnou i de Vilassar de Mar, el primer fet per Carles Pino Andújar i Jordi Andinach Pons⁸ i el segon per Feliu Novell i Andinyac⁹. I finalment, en referència a la seva vida privada, explicant el seu estat civil i la seva descendència mitjançant un registre de padró del 1899 de l'Arxiu Municipal de Premià de Dalt, i a la seva mort per mitjà de la seva acta de defunció conservada al Registre Civil de Premià de Dalt¹⁰.

4. Context general del Masnou a la segona meitat del s. XIX

El municipi masnoví té el seu origen en l'assentament de la classe popular a la zona costanera de dues propietats, una pertanyent a la parròquia de Sant Feliu d'Alella i a l'altra, a la de Sant Martí de Teià. Aquest establiment de la població ja es troba documentat als primers anys del segle XVI, tot i així, la creació del Masnou com a municipi independent no va arribar fins a finals del primer quart del s. XIX¹¹.

⁵ Cèdula Pedro Andreu Bruguera. 1855. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Arxiu Municipal de Premià de Dalt; Registre padró Pere Andreu i Bruguera. 1857. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Arxiu Municipal de Premià de Dalt; Registre padró secció 6 Barri Muntanya pàg 43. 1877. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Arxiu Municipal de Premià de Dalt.

⁶ Estruch Traité, Miquel. *Els CISA de Premià*. [Estudi digitalitzat]. Badalona: Miquel Estruch Traité, 2019. Cinquena època: "De finals del XVIII a finals del XIX". pp. 50-65. [consulta: 22/02/2025]. Disponible a: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://astrucus.cat/wp-content/uploads/2020/04/CisaPRM.V20.pdf>

⁷ Registro de alumnos matriculados en los cursos de 1864 a 1868. 1864-1868. Escola de Belles Arts de Barcelona. Fons: Arxiu de la Reial Acadèmia catalana de Belles Arts de Sant Jordi. Disponible a: <https://drive.google.com/drive/folders/1pzYZmh6iErEIB4Ex6kbhCfVruVO3cUQJ>

⁸ Pino Andújar, Carles i Andinach Pons, Jordi. *La sèrie Obres particulars 1837-1960*. [Catàleg digitalitzat]. 2ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou, 2020, [actualització: 09/07/2024, [consulta: 14/03/2025]. Accés obtingut per correu electrònic gràcies a l'Arxiu Municipal del Masnou. Disponible a: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.elmasnou.cat/media/repository/arxiu/recursos/catalog_obres_particulars_arxiu_masnou.pdf

⁹ Novell i Andinyac, Feliu. *Descripció del "Fons Arxiu Històric de Vilassar de Mar"*. [Catàleg digitalitzat]. Arxiu Municipal de Vilassar de Mar Damià Bas i Macià. Vilassar de Mar: Ajuntament de Vilassar de Mar, juny 2018, [revisió: març 2019] [consulta: 16/05/2025].

¹⁰ Acta de defunció. 17/05/1916. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Registre Civil de Premià de Dalt; Registre padró Pere Andreu Cisa família pàg 64. 1889. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Arxiu Municipal de Premià de Dalt.

¹¹ Ajuntament del Masnou. Orígens i documents. A: Ajuntament del Masnou. *El Masnou ahir i avui*. 1ª edició. Barcelona: Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1985. pp. 23, 24 i 31.

Aquestes congregacions i les cases dels habitants d'aquests pobles es trobaven allunyades de la costa a causa de la greu situació de delinqüència i d'inseguretat que generava la pirateria, la qual havia estat vigent durant diversos segles. Tot i així, aquells que es dedicaven als oficis de l'agricultura i de la pesca es desplaçaven diàriament a la zona baixa per poder realitzar les seves tasques. Poc a poc, tant agricultors com pescadors van començar a construir unes modestes barraques on podien guardar els seus estris de treball i refugiar-se en cas de mal temps. Això, va provocar que aquests treballadors i les seves famílies fossin perdent paulatinament el contacte amb les zones altes d'Alella i Teià. Aquesta situació de barraquisme, documentada des del 1505, va ser el gèrmèn del poble masnoví que assolí la seva independència, primer parroquial l'any 1817 amb la creació de la vicaria perpètua de Sant Pere del Masnou per part del bisbe Pau de Schar, i posteriorment municipal l'any 1825, amb la constitució del primer ajuntament¹².

L'obtenció de l'autonomia va comportar el reconeixement tant a nivell demogràfic com a nivell econòmic de la vila i per tant, la consideració del Masnou com un municipi de progrés. Respecte l'activitat econòmica que imperava aleshores, aquesta es basava en la principal font econòmica del moment, el comerç marítim¹³. Aquesta activitat va ser iniciada al segle XVIII amb l'exportació de taronges del Masnou i d'altres localitats del Maresme a zones de l'Estat francès com la Catalunya del Nord i la zona de l'Occitània. D'aquest període, cal destacar l'època donada a la 2ª meitat del segle XIX coneguda com "El segle d'or del Masnou"¹⁴. Va ser un moment de gran esplendor per a la marina de vela catalana i sobretot per la masnovina, donat que van participar quasi quatre-centes embarcacions dirigides per gairebé vuit-cents capitans provinents del Masnou a la cèlebre carrera d'Amèrica. Aquesta petjada masnovina al continent americà continua a dia d'avui amb l'existència de dos carrers, un a Buenos Aires (Argentina) i un altre a Montevideo (Uruguai), amb el nom de "Villa de Masnou"¹⁵.

La gran quantitat de capitans que formaven de poc una quarta part de la població total del municipi a l'entorn del 1860, va ser un fet tan extraordinari que una de les personalitats més

¹² *Ibid*, pp. 23, 24, 31 i 32. Cal entendre que aquest "ajuntament" no fa referència a l'edifici de l'ajuntament, sinó que remet al comú, a la institució local que s'encarrega del govern d'un municipi.

¹³ *Ibid*, p. 31.

¹⁴ Muray, Joan. El segle d'or del Masnou. A: Muray, Joan. *La marina mercant del Masnou. Segles XVIII-XX*. 1ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou, 2024, Quaderns d'Història Local del Masnou [8]. p. 7.

¹⁵ Castellanos, Alfredo C. *Nomenclatura de Montevideo*. [Llibre digitalitzat]. Edició del 2000. Intendencia Municipal de Montevideo. Montevideo: Intendencia Municipal de Montevideo, 2000. Secció I. Avenidas / bulevares / calles / ramblas. [consulta: 18/02/2025]. Disponible a: [Castellanos & Segarra Nomenclatura De Montevideo : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive](#) p. 942; Muray, Joan. *op. cit.*, 1985, p. 8; Piñeiro, Alberto G. *Las calles de Buenos Aires. Sus nombres desde la fundación hasta nuestros días*. [Llibre digitalitzat]. 1ª edició. Buenos Aires: Instituto Histórico de la Ciudad de Buenos Aires, 2003. Nomenclatura actual. [consulta: 18/02/2025]. Disponible a: [INTERIOR](#) p. 414.

rellevants en l'època com va ser Víctor Balaguer, va considerar El Masnou com una “república marinera”¹⁶.

Ara bé, cal esmentar que no únicament es dedicaven a la marina aquells que navegaven i creuaven l'oceà, sinó que també s'hi dedicaven aquells que ho feien des de terra ferma com eren els treballadors i els dirigents de les drassanes, els estudiants i els mestres de les escoles nàutiques, els treballadors de la duana, els obrers de les indústries de corda i vela o els boters¹⁷.

A causa del perfeccionament de les màquines de vapor i la seva aplicació en els vaixells, la marina de vela va caure ràpidament en decadència cap a finals del segle XIX i inicis del XX. Tot i així, durant la Primera Guerra Mundial va haver un breu ressorgiment donada la manca de vaixells i es van haver de fer ús de les últimes embarcacions de vela vigents, algunes d'elles provinents del Masnou¹⁸.

Molts d'aquells que travessaven els mars, ho feien amb la intenció d'establir-se a les Amèriques per intentar fer fortuna, a partir de diversos negocis, i així poder gaudir d'una millor vida en tornar a la seva terra. Aquests migrants eren coneguts amb el nom d'indians¹⁹.

El pont bidireccional entre el continent americà i Catalunya que van establir els indians va donar com a resultat un intercanvi a diversos nivells, com per exemple a nivell lingüístic, gastronòmic, o artístic, entre els dos territoris²⁰.

La manera més notòria i destacable que van utilitzar els indians per mostrar la seva travessa per les Amèriques i la fortuna que van fer en aquesta, ha arribat als nostres dies com uns dels llegats més destacables del període comprès entre finals del s. XIX i inicis del següent, com a patrimoni arquitectònic.

Aquests exemplars coincideixen amb l'època modernista a Catalunya i si s'entén aquest moviment com un caracteritzat per una gran heterogeneïtat estilística – per un eclecticisme estilístic – llavors es poden etiquetar aquestes obres com a modernistes²¹.

Cal entendre que tot i que Barcelona va estar l'epicentre del Modernisme, aquest moviment es va moure per tot el territori català i va tenir un gran ressò en diverses zones, com per exemple a la franja litoral. El progrés que denotaven els municipis de diverses comarques de

¹⁶ Muray, Joan. *op. cit.*, 2024, p. 7.

¹⁷ *Ibid*, pp. 7 i 8. Boter: artesà que es dedica a fer contenidors per a líquids com poden ser les bótes i els barrils.

¹⁸ *Ibid*, p. 8.

¹⁹ Castellví Becerra, Anna. El relato Indiano, el gran desconocido. A: *International journal of scientific management and tourism*. [Article digitalitzat]. 1ª edició. Brasil: iManagement&Tourism, 2016. Vol. 2, nº 2, [consulta: 19/02/2025]. Disponible a: [El Relato Indiano, el gran desconocido - Dialnet](#) p. 52.

²⁰ *Ibid*, pp. 66-68.

²¹ González Moreno-Navarro, Antoni. Pórtico. A: Lacuesta, Raquel i González Toran, Xavier. *Modernismo en torno a Barcelona. Arquitectura y paisaje*. 1ª edició. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2009. pp. 12 i 13.

la zona com la del Maresme, a través del seu comerç, de la seva indústria, del ferrocarril i a conseqüència d'aquest últim, de l'estiueig; es va propiciar una destacable producció d'obres arquitectòniques modernistes. Alguns d'aquests municipis van ser Canet de Mar, Mataró, Argentona i El Masnou²².

Aquest últim, compta actualment amb vint-i-tres construccions modernistes protegides sota la classificació de BCIL (Béns Culturals d'Interès Local). A continuació, es facilita una llista amb els noms, els estils i els anys de construcció d'aquestes obres²³:

1. *Col·legi de la Immaculada*: edifici eclèctic (1857)
2. *Can Genové*: edifici eclèctic (1880)
3. *Casa del Doctor Botey*: edifici eclèctic (s. XIX)
4. *Ca l'Indià*: edifici eclèctic (s. XIX)
5. *Can Millet – Can Patatetes*: edifici eclèctic (s. XIX)
6. *Casa del c/Mestres Villà, 57*: edifici eclèctic (s. XIX)
7. *Casa del passeig Prat de la Riba, 29*: edifici eclèctic (s. XIX)
8. *Cal Sastret – Vil·la Anita*: edifici historicista (s. XIX)
9. *Can Torrubia*: edifici eclèctic (s. XIX)
10. *Finques Espadas*: edifici historicista (s. XIX)
11. *Can Sanahuja – Casa Eulàlia Matas*: edifici modernista (1900)
12. *Casa Sensat-Pagès*: edifici historicista (1900)
13. *Cal Senyor*: edifici modernista (1900)
14. *Casa Salvador Millet – Can Framis*: edifici modernista (1902)
15. *Casa Benéfica*: edifici modernista (1902)
16. *Casa Pere Maristany*: edifici eclèctic (1903)
17. *El Casino*: edifici modernista (1904)
18. *Col·legi Ocata*: edifici eclèctic (1905)
19. *Ca l'Aymà*: edifici modernista (1907)
20. *Casa Bonaventura Bassegoda*: edifici modernista (1909)
21. *Ca n'Humet – Fàbrica de llanes*: edifici modernista (1918)

²² Lacuesta, Raquel i González Toran, Xavier. El Maresme. A: Lacuesta, Raquel i González Toran, Xavier. *Modernismo en torno a Barcelona. Arquitectura y paisaje*. 1ª edició. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2009. pp. 74, 81, 88, 95, 111. L'any 1848 es va inaugurar la primera línia ferroviària d'Espanya entre Barcelona i Mataró, la qual va permetre la introducció del tren en diversos municipis com al del Masnou.

²³ El llistat es troba ordenat cronològicament i en el cas de les obres datades amb segle, aquestes estan ordenades alfabèticament. El nombre d'obres obtingut ha sorgit a partir del recompte de les construccions, sense tenir en compte els panteons, classificades com a eclèctiques, historicistes o modernistes entre els segles XIX i XX seguint el sistema de classificació de la plataforma de *Mapes de Patrimoni Cultural* de la Diputació de Barcelona. [consulta: 19/02/2025]. Disponible a: [Mapa del municipi | Mapes de Patrimoni Cultural](#)

22. *Can Xala*: edifici historicista (s. XX)

23. *Serviat Viatges*: edifici modernista (s. XX)

Moltes d'aquestes es troben disposades al llarg de primera línia de mar – tot i que a una certa distància a causa del ferrocarril – com ara la *Casa d'Eulàlia Matas*, *El Casino* i l'obra central d'aquest monogràfic, la *Casa Sensat-Pagès*.

5. Orígens de la Casa Sensat-Pagès

Aquesta casa es troba situada al nº 16 del passeig de Prat de la Riba, anteriorment al nº 20 del carrer de la “Deseada”, del Masnou. Va ser comprada durant els últims anys del segle XIX i posteriorment reformada entre 1900 i 1901 pel mestre d'obres Pere Andreu i Cisa per encàrrec del matrimoni masnoví format per Jaume Sensat i Sanjuan i Rosa Pagès i Orta (Fig. 1)²⁴.

5. 1. Propietaris

El senyor Sensat i Sanjuan va néixer el 2 de juliol de l'any 1856, és diu, que a l'antic carrer Cattera del Masnou²⁵ – actual c/ de Rafael de Casanova²⁶ – dins d'una família de marins. Tot i així, se'l té documentat entre 1867 i 1880 al carrer Ginesta nº 68²⁷, a l'actual c/del Dr. Curell²⁸.

Amb només set anys va quedar orfe de pare i en herència li va deixar un vaixell per a què continués amb el llegat familiar. Es va formar com a capità, molt probablement en alguna de les dues escoles nàutiques del Masnou, i als 18 anys va rebre la titulació. Va anar realitzant diversos viatges a les Amèriques durant 10 anys, entre 1874 i 1884, fins que va decidir vendre la nau i establir-se a la capital de l'Argentina a causa del declivi de la marina de vela.

²⁴ Ajuntament del Masnou. *La Villa Rosa, una casa d'indians*. [Catàleg d'exposició digitalitzat]. 1ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou, 2015. Propietaris. Una mica d'història. [consulta: 20/02/2025]. Disponible a: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://elmasnou.webmunicipal.diba.cat/media/repositori/arxiu/exposicions/2015_exposicio_la_villa_rosa.pdf pp. 1 i 2; Ajuntament del Masnou i Arxiu Municipal del Masnou. *Llista de canvis de nom dels carrers del Masnou*. [Repositori digitalitzat]. El Masnou: Ajuntament del Masnou, 2023. [consulta: 20/02/2025]. Disponible a: [Llista dels canvis de nom dels carrers del Masnou](https://www.elmasnou.cat/media/repositori/arxiu/recursos/buidatge_padrons_habitants_arxiu_masnou.pdf) p. 3. Quan els propietaris van comprar la casa, el carrer rebia el nom de c/ de la Deseada i el número de la casa corresponia al 20.

²⁵ Arxiu Municipal del Masnou. *Informació sobre la Casa de la Cultura facilitada per Marià Anguera*. [Document amb informació obtinguda d'una entrevista a Marià Anguera, descendent dels propietaris]. El Masnou: Arxiu Municipal del Masnou. [consulta: 20/02/2025]. p. 1.

²⁶ Ajuntament del Masnou i Arxiu Municipal del Masnou. *op. cit.*, p. 2.

²⁷ Pino Andújar, Carles. *Padrons municipals d'habitants (1842-1936)*. [Buidatge de dades digitalitzat]. 1ª edició. Arxiu Municipal del Masnou. El Masnou: Ajuntament del Masnou, 2021. [consulta: 20/02/2025]. Disponible a: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.elmasnou.cat/media/repositori/arxiu/recursos/buidatge_padrons_habitants_arxiu_masnou.pdf pp. 77, 253, 339, 511 i 528.

²⁸ Ajuntament del Masnou i Arxiu Municipal del Masnou. *op. cit.*, p. 4.

A Buenos Aires va dedicar-se a l'assessorament borsari i en poc temps va destacar com un dels agents de borsa més actius i amb més prestigi de la ciutat. Al mateix temps, també va exercir com una mena de diplomàtic de l'Argentina a diversos països europeus i sobretot a Catalunya. En conseqüència del seu èxit, va rebre diversos títols honorífics al llarg de la seva vida, dels quals en destaquen el de membre de la Junta Consultiva de l'Associació Patriòtica (1899) i el de “Jefe Superior Honorario de Administración Civil” (1903)²⁹. També cal ressaltar que va rebre un encàrrec del rei d'Espanya d'aquell moment, Alfons XIII, per realitzar una memoria sobre el moviment migratori a la República Argentina entre els anys 1857 i 1905; aquest treball d'investigació rep el nom de *Estudio de la Emigración en general y de la emigración Española á la República Argentina*³⁰.

A l'entorn del 1898, el senyor Sensat i Sanjuan va decidir retornar a Catalunya, però abans va fer una estada de dos anys a Egipte. Va ser allà on va conèixer i on va quedar fascinat per l'arquitectura àrab, tant és així que en arribar al Masnou va fer-se construir una casa d'estiueig de tipus palauet, d'estil neoarabitzant en l'exterior i amb elements variats entre modernistes, del neoclassicisme francès i alguns d'arabitzants en el seu interior.³¹

Com es pot veure, Jaume Sensat i Sanjuan va ser un clar exemple d'aquestes figures conegudes com a indians.

Pel que fa a Rosa Pagès i Orta, es coneix poc de la seva història.

Va néixer l'any 1858, es diu, que a la casa coneguda popularment amb el nom de Can Pau Caca, situada al carrer del Rastillo del Masnou, actual c/ Jaume I³². Tot i així, se la té documentada al carrer Quintana, actual c/ de Pere Grau³³, entre els números 7 i 47 durant els anys 1867 i 1894³⁴. Va ser una de les filles del matrimoni format pel mariner Pau Pagès Oliver, malnomenat Pau Caca, i Hermenegilda Orta³⁵.

El matrimoni només residia en aquesta casa durant l'estiu, des de Sant Pere, festa del sant patró de la vila el 29 de juny, fins a Tots Sants. La resta de l'any vivien al centre de

²⁹ Muray, Joan. *op. cit.*, 1998, pp. 50-52.

³⁰ Ajuntament del Masnou. *op. cit.*, 2015, p. 2. *Estudio de la Emigración en general y de la emigración Española á la República Argentina* es troba físicament a la Biblioteca del Museu Marítim de Barcelona i digitalment disponible a: <https://archive.org/details/bibliotecammb3259>

³¹ Muray, Joan. *op. cit.*, 1998, p. 51.

³² Ajuntament del Masnou. *op. cit.*, 2015, p. 1; Ajuntament del Masnou i Arxiu Municipal del Masnou. *op. cit.*, p. 4; Arxiu Municipal del Masnou. *op. cit.*, p. 1.

³³ Ajuntament del Masnou i Arxiu Municipal del Masnou. *op. cit.*, p. 4.

³⁴ Pino Andújar, Carles. *op. cit.*, pp. 130, 263, 454, 456, 595, 597, 720, 808, 917 i 1020.

³⁵ Castellà, Maria. *Llistat de mariners i vaixells del Masnou*. [Catàleg digitalitzat]. 2ª edició. Arxiu Municipal del Masnou. El Masnou: Ajuntament del Masnou, 2019. [actualització: 16/02/2024, [consulta: 20/02/2025].

Disponible a:

chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.elmasnou.cat/media/repository/arxiu/recursos/llista_mariners_vaixells_arxiu_masnou.pdf p. 75.

l'Eixample de Barcelona, al nº 27 de Passeig de Gràcia, a la casa popularment denominada com dels Malagrida, donat que era propietat de Manuel Malagrida i Fontanet, un altre indià provinent d'Olot amb qui Sensat va establir una relació d'amistat a Buenos Aires. El matrimoni Sensat-Pagès va residir en aquesta casa fins els seus últims dies, el Sr. Sensat fins el 3 de novembre de 1914 i la Sra. Pagès fins l'esclat de la Guerra Civil, moment en que es va haver de traslladar a la residència del Masnou per tal de no perdre-la. Va romandre a la casa d'estiueig fins el 5 d'abril del 1937, moment de la seva mort³⁶.

5. 2. Mestre d'obres

Pere Andreu i Cisa va ser el mestre d'obres encarregat de projectar la casa d'estiueig del matrimoni Sensat-Pagès a la vila del Masnou entre els anys 1900 i 1901.

És una de les moltes figures que van gaudir d'un cert reconeixement en la seva època, però que amb el pas del temps ha caigut en l'oblit. En aquest breu apartat es mostraran algunes de les noves dades biogràfiques que s'han pogut obtenir a partir de la recerca efectuada per aquest treball amb la intenció de recuperar la seva figura i retornar-li el seu valor dins de l'arquitectura modernista catalana.

El Sr. Andreu i Cisa va néixer l'any 1851 a Premià de Dalt com el major dels fills del matrimoni entre Pere Andreu i Bruguera i Antonia Cisa i Cisa, ambdós també originaris de Premià. El seu pare era adroguer, i la seva mare, a causa de la situació de les dones en aquell context, era únicament la filla de l'hereu de Mas Cisa de Premià, Francesc Casademunt i Manent³⁷.

A partir dels padrons municipals d'habitants de Sant Pere de Premià, es pot situar a la família Andreu-Cisa al nº 18 del barri de la Muntanya del municipi, entre els anys 1855 i 1877³⁸.

Respecte la formació d'en Pere Andreu i Cisa, gràcies a la consulta de diversos documents d'arxiu que es va dur a terme per a aquesta investigació, es va saber que va iniciar els seus estudis en l'àmbit artístic l'any 1866 a l'Escola de Belles Arts de Barcelona, on va romandre fins l'any 1868. Al registre de matriculats dels dos cursos, en destaquen per una banda, l'obtenció d'una nota d'excel·lent als exàmens ordinaris i per l'altre, que en el registre del curs 67-68, Pere Andreu va accedir a les classes de dia, la qual cosa pot indicar que va assistir a les classes nocturnes durant el primer curs³⁹. Actualment, es desconeix una major informació sobre la seva educació artística però, a partir de la recerca realitzada per aquest

³⁶ Muray, Joan. *op. cit.*, 1999, p. 27.

³⁷ Estruch Traité, Miquel. *op. cit.*, p. 55; Arxiu Municipal de Premià de Dalt. *op. cit.*, 1857.

³⁸ Arxiu Municipal de Premià de Dalt. *op. cit.*, 1855; Arxiu Municipal de Premià de Dalt. *op. cit.*, 1877, p. 43.

³⁹ Arxiu de la Reial Acadèmia catalana de Belles Arts de Sant Jordi. *op. cit.*, pp. 266 i 392.

estudi, es té constància que l'any 1877 ja figurava com a mestre d'obres al padró d'habitatge de Premià de Dalt i que al 1880 formava part de la "Asociación central de maestros de obras, directores de caminos y agrimensores" amb seu a Madrid⁴⁰.

Abans de realitzar el projecte Sensat-Pagès, el mestre ja havia treballat a la vila del Masnou en diversos projectes. A continuació, es facilita un llistat amb totes les intervencions arquitectòniques del Masnou signades per Pere Andreu i Cisa que es conserven documentades a dia d'avui⁴¹:

1. *Casa de Martí Colomer Sabater*: construcció d'una casa en un terreny, cantonada del c/ del Rastillo – actual c/ Jaume I – amb carrer transversal (1876) (Fig. 2)
2. *Casa de Pau Garriga Roca*: continuació d'obres d'una casa, c/ Cattera nº 14, actual c/ de Rafael de Casanova (1877) (conté plànol)
3. *Casa de Josep Sunyol Barbeta*: avançament de la casa i renovació de la façana, c/ Huertas y Fuentes nº 10, actualment al c/ de Mossèn J. Verdaguer (1882) (conté plànol)
4. *Cases de Francesc Bori*: enderrocament i reconstrucció de cases, c/ Barcelona nº 9 i 10 (1882) (conté plànol)
5. *Casa de Joan Collell Roca*: tanca de la casa, c/ Sant Josep nº 15 (1886) (conté plànol)
6. *Casa de Martí Cabús*: enderrocament del terrat de la casa per fer un pati i tanca de la casa, c/ Barcelona nº 13, actual c/ Josep Anselm Clavé nº 17 (1887) (conté plànol)
7. *Casa de Josep Antoni Estaper*: encerclar terrenys que donen al carrer de St Pere, c/ Ginesta nº 18-22, actualment al c/ del Dr. Curell (1888) (conté plànols)
8. *Casa d'Antoni Estrada Picañol*: ampliar la casa en alçària, renovar les finestres i encerclar el pati davanter; c/ Sant Rafael nº 20 (1895) (conté plànols)
9. *Casa de Fèlix Orta Millet*: reconstrucció de la façana, fer jardí i reixat; c/ Barcelona nº 34, actual nº 46 (1899) (conté plànol)
10. *Casa de Maria Lloveras*: encerclament la part davantera de la casa, c/ Huertas y Fuentes nº 14, actual c/ de Mossèn J. Verdaguer (1899) (conté plànols)

⁴⁰ GEHC. *Diccionari de mapes parcel·laris i agrimensores a Catalunya (segles XVIII-XIX)*. [Pàgina web]. Universitat de Barcelona. Barcelona: Universitat de Barcelona. Llistat d'autors. ANDREU CISA, Pere. [consulta: 26/02/2025]. Disponible a: <https://www.ub.edu/gehc/agrimensores/author.php?id=684&ref=%2Fgehc%2Fagrimensores%2Fauthors.php%3F> ; Arxiu Municipal de Premià de Dalt. *op. cit.* 1877, p. 43.

⁴¹ Ajuntament del Masnou i Arxiu Municipal del Masnou. *op. cit.*, pp. 2-4, 6; Pino Andújar, Carles i Andiañach Pons, Jordi. *op. cit.*, pp. 72, 84, 87, 95, 97, 109, 118, 119, 130, 131, 153, 169 i 175. L'ordre del llistat segueix el següent esquema: nom de l'edifici, intervenció que va realitzar el mestre d'obres, ubicació de l'habitatge amb la nomenclatura del moment en que es va fer la intervenció i l'actual i l'any de les obres. En alguns casos, després de l'any s'esmenta algun comentari de prou interès o la numeració de l'annex de fotografies.

11. *Casa de Jaume Sensat Pagès*: reedificació de la casa, c/ Deseada nº 20, actualment al Passeig de Prat de la Riba nº 16 (1900) (Figs. 3, 4 i 5)
12. *Panteó de la família Genové*: projecció d'un panteó, panteó 4 de l'Illa 2a: Sant Marc del Cementiri Municipal del Masnou⁴² (1900). L'obra encara es conserva al cementiri municipal. (Figs. 6 i 7)
13. *Casa d'Antoni Roig Borràs*: modificació de la façana, c/ Correo nº 28, actual c/ de Barcelona (entre torrent de Riquers i actual c/ Josep Llimona) (1902). Aquesta va ser una obra conjunta amb Josep Canudas i Horta. (conté plànols)
14. *Casa de Pere Oliveras*: construcció d'una casa, c/ Sant Jeroni nº 10, actualment al c/ del Bergantí Caupolican (1903) (Fig. 8)
15. *Casa de Teresa Pagès*, vídua de Fàbregas: enderrocament i reconstrucció de la casa, c/ Adra nº 4 (1908) (Fig. 9)
16. *Casa de Bonaventura Palau*: avançament de la casa fins la limitació oficial, c/ de Barcelona nº 49⁴³ (1908). L'obra encara es conserva a dia d'avui. (Fig. 10)
17. *Casa de Josepa Isern Truch*: modificació de la part superior de la façana i substitució de paret de tanca, c/ de Barcelona nº 40-41 (1913) (conté plànols)
18. *Casa de Jaume Pagès Pagès*: canviar la tanca de la casa, c/ Sant Francesc nº 20, actual c/ Josep Llimona (1915) (conté plànols)
19. *Casa de Joan Ribas Castañé*: modificació de la façana principal, c/ Sant Antoni nº 16, actualment al Passeig de la Riba nº 70 (1915) (Fig. 11)

A més de desenvolupar la seva carrera arquitectònica al Masnou, diversos documents de l'Arxiu Històric de Vilassar de Mar manifesten que el mestre d'obres va realitzar diferents projectes al municipi acotats entre 1875 i 1878⁴⁴.

Respecte la vida més íntima de Pere Andreu, es té constància gràcies a un padró d'habitatge corresponent al districte nº 6 de Premià de Dalt de l'any 1889, que el mestre d'obres va estar

⁴² Rico Vázquez, Miquel i Roig Leronés, Marta. *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure (segles XVIII-XXI)*. [Llibre digitalitzat]. 1ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou i Patronat Municipal del Masnou, 2006. Capítol 2. Els panteons i els seus propietaris. 2.3. Illa 2a, Sant Marc. [consulta: 14/03/2025]. Sèrie: La Roca de Xeix, nº 27, segona època. Disponible a: https://www.elmasnou.cat/media/repository/cultura/arxiu_municipal/roca_de_xeix_27.pdf p. 86.

⁴³ Respecte el nº de la *Casa de Bonaventura Palau*, tant en la font Pino Andújar, Carles i Andinach Pons, Jordi. *op. cit.*, p. 153, com a Rico Vázquez, Miquel i Roig Leronés, Marta. *op. cit.*, p. 87, es diu que la casa correspon al 49 però a la pàgina de "Mapes de Patrimoni Cultural" de la Diputació de Barcelona s'indica que correspon al nº 45. Disponible a: <https://patrimonicultural.diba.cat/element/casa-palau>

⁴⁴ Novell i Andinyac, Feliu. *op. cit.*, pp. 30, 31 i 33.

casat amb Catalina Ciurana Abril i amb la qual va tenir dues filles, Maria i Eulàlia Andreu i Ciurana⁴⁵.

Finalment, en referència a la seva defunció, el mestre d'obres Pere Andreu i Cisa va morir el 16 de maig del 1916 a l'edat de 65 anys al seu domicili, al nº 15 del barri de la Muntanya de Premià de Dalt, a causa d'una mielitis crònica i se li va donar sepultura al cementiri municipal de la localitat, així com ho demostra la seva acta de defunció⁴⁶.

6. Anàlisi formal de l'edifici

La casa va rebre diversos noms al llarg del temps: uns fent referència als propietaris, com és el cas de *Casa Sensat-Pagès*, *Casa dels senyors Sensat* o *Casa del Marquès de la manguera*. Aquest últim, és prou curiós com per fer la seva deguda explicació; el nom es deu al costum que tenia Jaume Sensat de regar el carrer per a què la pols de la carretera, donat que a inicis del s. XX el camí no estava asfaltat, no embrutés l'entrada de casa seva. Uns estudiants que sovint passaven amb el tren per davant d'aquesta casa i veien al propietari en la seva tasca, li van escriure uns versos on apareix aquest últim nom⁴⁷:

“Vós que sou home sensat
i en teniu tanta fal·lera
en regar la carretera
des d'avui quedeu nomenat
el marquès de la manguera”.

Altres noms amb els que és coneguda la casa fan referència al seu aspecte físic com és el nom de *Vila Rosa*, el qual remet al color dels seus murs i també al nom de la propietaria⁴⁸.

Pel que fa a aquest anàlisi formal de l'edifici, primer es farà una descripció de l'exterior de la casa seguint el següent esquema: façana principal amb planta baixa, primer pis i segon pis; i en el cas de la façana lateral i posterior, s'afegirà el tercer pis. A continuació, es farà una breu explicació sobre alguns paral·lelismes que s'han establert amb altres obres i per últim, es farà la descripció de l'interior de la casa seguint l'ordre dels diversos nivells d'aquesta.

⁴⁵ Arxiu Municipal de Premià de Dalt. *op. cit.*, 1889, p. 64.

⁴⁶ Registre Civil de Premià de Dalt. *op. cit.*

⁴⁷ Ajuntament del Masnou. *op. cit.*, 2015, p. 2.

⁴⁸ *Ibid*, p. 1.

6. 1. Descripció de l'exterior

En planta, aquest edifici presenta un aspecte allargat, amb una forma de paral·lelepípede, el qual ve donat per les limitacions que presenta el terreny al qual va ser construït. Els límits són marcats per tres carrers i per una construcció adjacent: el Passeig Prat de la Riba, és on es troba la façana principal de l'edifici; el c/ Dr. J. Agell, on es veu la façana lateral; el c/ de Cuba, el qual mostra la façana posterior; i el lateral del costat est, si es mira la casa des de la façana principal, queda invisible donat que es troba la casa veïna⁴⁹.

En alçat, la casa ofereix una distinció entre la façana principal i la posterior, donat que la primera està composta per una planta baixa, un primer i un segon pis, i un terrat; i la segona, presenta un quart pis cobert també amb un terrat⁵⁰.

Les tres façanes presenten un aspecte unitari respecte les formes i els colors, tot i que hi ha algunes particularitats en cadascuna sobretot pel que fa a les obertures, ja que la forma i la decoració d'aquestes varien en funció de la rellevància de la façana i de la planta en la qual es trobin⁵¹.

De les tres façanes, la més important és la que es troba situada al Passeig de Prat de la Riba. Aquesta façana principal (Fig. 12) presenta tres obertures en forma d'arc de ferradura a la planta baixa: al centre la porta principal, amb una columna de pedra artificial a banda i banda, composta cadascuna per una base motllurada, un fust llis i un capitell ornamentat amb motius vegetals simplificats d'inspiració àrab. I a ambdós costats de l'accés principal, s'obren dues finestres, decorades amb unes pilastres que sustenten l'arc de ferradura, unes línies d'imposta amb formes vegetals que simulen els capitells de les pilastres. Els tres arcs es troben resseguits per un trencaaigües i presenten les claus decorades amb unes formes florals entrellasades en baix relleu (Fig. 13). A la cantonada amb el carrer Dr. J. Agell, es mostra una gran columna, adossada en certa part a la petita fornícula en la que es troba inserta, amb una base motllurada, un capitell decorat amb una interpretació lliure del que semblen unes volutes i dues mènsules amb formes vegetals que sustenten el terra de la tribuna del primer pis⁵².

Segons el projecte original del mestre Pere Andreu, aquesta tribuna havia de ser tota correguda fins al segon pis i havia de tancar-se amb un coronament merlat (Fig. 3), però a l'hora de construir-la es va optar per col·locar-la únicament en el pis principal i canviar el seu coronament. La tribuna mirador presenta en planta una forma poligonal; en alçat, presenta uns ampits d'obra a banda i banda d'una petita barana de ferro ornamentada amb motius

⁴⁹ Arañó, C; Castellano, A; Gasol, R. M; Lacuesta, R; Masalles, M; Sureda M. J. *op. cit.*, pp. 226 i 227.

⁵⁰ *Ibid*, p. 226.

⁵¹ *Ibid*, p. 226.

⁵² *Ibid*, pp. 226 i 227.

florals. Quatre columnes com les que es mostren a la porta principal sustenten tres arcs polilobulats, que alhora subjecten una cúpula de casquet esfèric dividida en cinc parts a partir de nervis la qual es troba revestida per escates de ceràmica vidriada (Fig. 14). I al costat de la tribuna s'obren dues portes que donen accés a un balcó el qual es troba tancat per una barana de ferro decorada amb motius florals i animals – abelles –, aquestes obertures presenten el mateix esquema de columnes i arcs de la tribuna i d'igual manera es presenten aquestes columnes elevades del terra a partir d'uns basaments motllurats a la base (Fig. 15)⁵³.

Al segon pis, s'obre una triple obertura d'arcs trilobulats separada per mainells rectangulars amb una petita base decorada amb formes àtiques i una línia d'imposta amb una flor de lotus inversa. A sota de cada mainell, es col·loca una petita decoració d'un mig medalló amb un sol inscrit. Més amunt de les finestres, s'obre la cambra de ventilació la qual presenta tres quadrifolis, d'inspiració gòtica, envoltats per un cercle cadascun i separats per unes petites mènsules decorades amb una fulla d'acant i una forma geomètrica a la part alta. Aquestes mènsules, sustenten la cornisa motllurada que alhora subjecta el coronament de l'edifici, el terrat superior. Aquest espai queda limitat per un ampit d'obra i una curta balustrada que coincideix amb les finestres del pis inferior. Tant l'ampit com la balustrada queden dividits en algunes zones per unes pilastres de tancament esglaonat motllurat amb motius vegetals. Coincidint amb la zona de la tribuna, es presenta una superfície decorada amb un arc de ferradura i un esglaonament major que en els anteriors elements on s'inscriuen les inicials del nom de Rosa Pagès, la propietaria de la casa (Fig. 16)⁵⁴.

⁵³ *Ibid*, p. 227. Ampit: superfície plana que forma una paret o la part baixa d'una obertura. Definició extreta de: <https://www.termcat.cat/es/diccionaris-en-linia/147/fitxa/MjIxODU1Mw%3D%3D>

⁵⁴ *Ibid*, p. 227.

Fig. 12. Casa Sensat-Pagès, "Façana principal". Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 14. Casa Sensat-Pagès, "Tribuna del principal". Fotografia de Nerea González Moreno. 26/03/2025.

Continuant amb la façana lateral, situada al c/ Dr. J. Agell, ja es pot veure com aquesta riquesa ornamental que destacava en la façana anterior comença a minvar, fins que es mostri de manera més notòria a la façana posterior. Per fer una descripció més clara d'aquesta façana, la qual presenta un desnivell a la part superior, es començarà l'anàlisi pels elements més propers a la cara principal de la casa, els quals coincideixen amb la primera de les tres crugies que organitzen l'espai interior de l'edifici, i s'acabarà amb els més propers a la façana posterior; aquest esquema es seguirà amb cadascun dels nivells que es presenta l'edifici⁵⁵.

Dit això, la planta baixa està composta d'una primera finestra amb una forma original i única en l'edifici, similar a la d'un arc de ferradura però amb la part arquejada més alta i esvelta (Fig. 17). D'un conjunt central de tres obertures d'arc de ferradura, separades per dues columnes que segueixen l'esquema de les de la façana principal: base motllurada, fust llis i capitell decorat amb formes vegetals simplifiades; decorades amb una clau ornamentada amb motius vegetals entrellaçats i emmarcades per un trencaaigües entre les dues mènsules que sustenten el balcó del primer pis (Fig. 18). D'aquestes tres obertures, actualment la central correspon a un dels dos accesos que hi ha a l'interior de la casa, però originalment, corresponia a una finestra (Fig. 4). I finalment, per un altre grup de tres finestres amb una forma particular creada a partir de les pilastres que les separen i sobretot dels capitells, donat

⁵⁵ *Ibid*, p. 226.

que a partir de la forma d'aquests es crea l'aspecte original de les obertures. Aquests presenten una forma que pot recordar a la d'un capitell corinti, però amb una simplificació i geometrització de les formes i adoptant una posició invertida; a nivell decoratiu, presenten un botó floral al centre. Aquest grup de finestres es troba emmarcat per un trencaaigües que simula un arc carpanell (Fig. 19)⁵⁶.

Continuant amb el pis principal, aquest presenta una primera obertura formada per un arc peraltat i decorada a partir d'uns motius vegetals sota la línia d'imposta marcada per una motllura que s'uneix al trencaaigües que enmarca la finestra (Fig. 20). Corresponent amb el cos central, s'obre una balconada constituïda per una finestra coronella de tres obertures a partir d'arcs polilobulats, columnes amb capitell vegetal i tancada per una barana amb motius florals i abelles, seguint així la mateixa estructura del balcó de la façana principal (Fig. 18). Pel que fa a la forma dels arcs, aquesta canvia respecte la del plànol original, la qual presentava uns arcs similars als de mig punt (Fig. 4). Com a element final d'aquest pis, es mostra una finestra que correspon al mateix model de la primera obertura esmentada en aquest nivell, però amb un augment de les seves dimensions (Fig. 19)⁵⁷.

En relació al segon pis, aquest ofereix una unificació pel que fa a les formes de les obertures donat que totes elles responen al model d'arc trilobulat. La primera d'aquestes, a l'igual que la de l'extrem esquerra, es manifesta de manera singular amb una decoració donada per un element d'unió entre aquella mateixa finestra i la del pis inferior i una motllura que emmarca la part superior de l'obertura (Figs. 19 i 20). I les tres finestres centrals, segueixen el mateix esquema compositiu i decoratiu que les obertures d'aquell mateix nivell a la façana principal: forma d'arc trilobulat, separades per mainells rectangulars amb una base amb formes d'inspiració àtica, sota la qual apareix una flor de lotus invertida, i línia d'imposta motllurada (Fig. 18)⁵⁸.

Per concloure amb la façana lateral, com ja s'ha esmentat anteriorment, aquesta presenta un desnivell, el qual ve donat per l'aixecament d'un tercer pis al sector corresponent a la tercera crugia de la casa, la qual afecta a l'extrem esquerre de la façana lateral i a la façana posterior. Aquest últim pis, pel que fa a la façana lateral, està format per un grup de quatre finestres, de nou amb unes formes molt originals, que es podrien descriure com uns arcs amb un arrencament lobulat però que ràpidament tanquen amb una llinda. Les obertures es troben separades per mainells de secció rectangular, els quals mostren diverses motllures a la línia

⁵⁶ *Ibid*, p. 226.

⁵⁷ *Ibid*, p. 227.

⁵⁸ *Ibid*, p. 227.

d'imposta i per sobre d'aquestes, entre finestra i finestra, es col·loca com a element decoratiu un botó floral com ja s'havia fet en altres nivells. Com a coronament, aquest últim pis ofereix un terrat el qual, al igual que l'altre esmentat en l'explicació de la façana principal, es tanca amb un ampit separat per pilastres amb un coronament esglaonat i decorat amb motius florals (Fig. 19)⁵⁹.

Fig. 18. Casa Sensat-Pagès, "Obertures de la façana lateral de la crugia central". Fotografia de Nerea González Moreno. 26/03/2025.

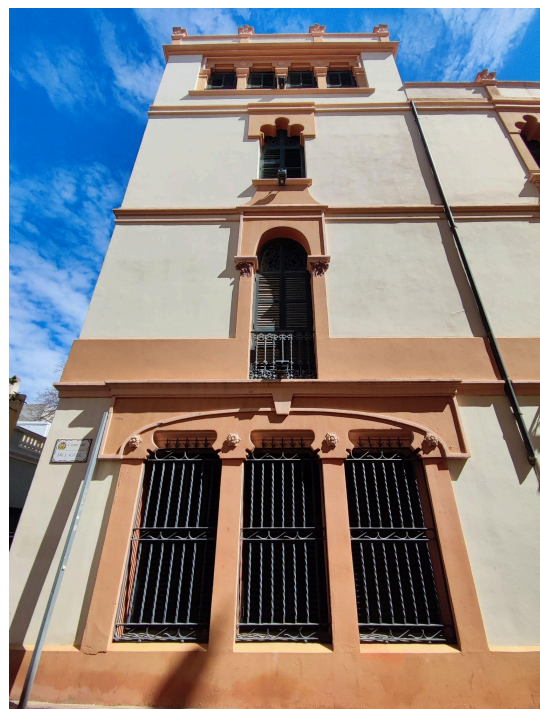

Fig. 19. Casa Sensat-Pagès, "Obertures de la façana lateral de la crugia nord". Fotografia de Nerea González Moreno. 26/03/2025.

Per finalitzar aquest anàlisi descriptiu respecte l'exterior de la casa, a continuació es farà la descripció de la façana posterior, la corresponent a la del c/ Cuba. Aquesta cara de l'edifici, és probablement la que més canvis ha patit des de la seva projecció fins a l'actualitat. A dia d'avui, la planta baixa mostra dues obertures formades per arcs de ferradura, la de la dreta, amb dues columnes que segueixen el mateix esquema que s'ha anat repetint a la resta de façanes, i la de l'esquerra, sense (Fig. 21). Ambdues, es troben decorades per una clau que sobresurt i per un emmarcament fet pel trencaaigües, entre els quals sorgeixen les mènsules, decorades amb motius vegetals, que sustenten el balcó del pis superior. Ara bé, sobre el plànol del mestre Pere Andreu, no es van projectar dues finestres, sinó que una de les obertures corresponia a la porta d'accés al servei (Fig. 5). Aquesta porta, la qual sobre el paper va ser projectada a la banda esquerra però que pel que sembla, finalment es va obrir a

⁵⁹ *Ibid*, p. 227.

la banda dreta, va ser substituïda en primer lloc, per una font durant la reforma de l'any 1975 (Fig. 23), quan la casa va passar a ser propietat de l'Ajuntament del Masnou i posteriorment, per la finestra que es veu en l'actualitat amb la reforma de 1989-1993⁶⁰.

Pel que fa als tres nivells que segueixen, aquests manifesten una continuació de les formes ja vistes en les façanes anteriors (Fig. 22). Com ja s'ha mencionat, la primera planta presenta una balconada formada a partir de dues obertures que segueixen el model d'arc peraltat que mostraven les obertures dels extrems d'aquell mateix nivell a la façana lateral, i per una barana amb els mateixos motius ornamentals, florals i zoomòrfics – abelles –, que les vistes anteriorment. El segon pis, està format per dues finestres amb forma d'arc trilobulat i decorades per un element d'unió entre aquesta mateixa obertura i la del nivell inferior i per un emmarcament a la part superior, tal i com ja s'havia vist en la façana lateral. El tercer nivell, ofereix un conjunt de tres finestres que presenten la mateixa forma que les de la façana del c/ Dr. J. Agell corresponents a aquell mateix nivell; però revela una diferència respecte el plànol original, ja que l'obertura central original havia sigut projectada amb unes mides majors que les que exhibeix actualment. Finalment, respecte el tancament d'aquest tercer nivell, s'aixeca una balustrada a la part central i es flanquejada per dos ampits d'obra, tot i que al projecte original, Pere Andreu no va projectar la balustrada, sinó un ampit corregut (Fig. 5)⁶¹.

6. 2. Paral·lelismes

Aquest aspecte neoarabitzant de la casa probablement responia al gust d'un dels propietaris, al del Sr. Sensat, qui va fer una estada de dos anys a Egipte entre la seva partida de Buenos Aires i el seu retorn al Masnou. Aquest estil aplicat en la *Casa Sensat-Pagès*, va comportar tota una novetat dintre de l'arquitectura masnovina, donat que la majoria d'edificis de la zona responien a un altre tipus d'aspecte formal⁶².

A la ciutat comtal, la corrent neoàrab ja presentava alguns exemplars que podrien haver estat possibles models d'inspiració per a la casa del Masnou com ara el *Pabellón de la Compañía Trasatlántica*, projectat per Gaudí per a la Exposició Universal de Barcelona del 1888 (Fig. 24) o la *Casa Pere Llibre* (Fig. 25), obra de Domènec Balet i Nadal i Pere Bassegoda i Mateu. Aquesta última, realitzada entre els anys 1872 i 1899, es troba situada al nº 24 de Passeig de Gràcia, molt a prop d'on viva el matrimoni Sensat-Pagès a Barcelona – al nº 27

⁶⁰ *Ibid*, pp. 225-227, 229 i 231.

⁶¹ *Ibid*, p. 227.

⁶² *Ibid*, p. 227.

d'aquell mateix carrer – i presenta certs elements, com ara arcs de ferradura i de polilobulats, amb els quals es poden establir certs paral·lelismes amb la *Vila Rosa*⁶³.

D'igual manera, també s'han volgut determinar algunes similituds amb altres obres del Masnou, contemporànies o posteriors a la casa Sensat-Pagès, com ara a nivell decoratiu, amb la *Casa Benèfica* (1901-1902) (Fig. 26) pel revestiment amb escates de ceràmica vidriada en la coberta d'un cos (Figs. 27 i 28) o, juntament amb *El Casino* (1902-1904), per uns ornaments ceràmics florals (Figs. 29 i 30); i a nivell constructiu, amb la *Casa de Bonaventura Bassegoda i Amigó* (1909) per les columnetes estretes de les finestres del pis superior (Figs. 31 i 32)⁶⁴.

6. 3. Descripció de l'interior

Per entendre l'anàlisi de l'interior de l'edifici que es donarà a terme a continuació, cal tenir en compte que el seu interior es troba dividit en tres crugies per cada pis: sent la més propera al mar l'anomenada crugia sud, la central i la nord; a excepció del tercer pis, el qual només presenta la que correspon a la crugia nord⁶⁵.

La casa ofereix una distribució de l'espai inspirada en la que tradicionalment ha caracteritzat la casa masnovina, però mostra alguns canvis respecte aquesta. L'espai del tradicional habitatge del Masnou es concep de la següent manera: habitacions en la crugia sud, un espai unitari en la central i un pati en la nord. En el cas de la *Casa Sensat Pagès*, l'espai que correspondria al pati es troba edificat i presenta una organització com la de la crugia sud, és a dir, que també té habitacions. Respecte les de la crugia sud, aquestes són les habitacions principals, s'obre una per planta i cadascuna manifesta unes dimensions majors a les de la secció nord. En aquesta última crugia mencionada, s'obren dues habitacions per planta, les quals corresponen a unes de secundàries i a les de servei. I pel que fa a la central, aquesta

⁶³ *Ibid*, p. 227; Bassegoda Nonell, Joan. *El Pabellón de la Compañía Trasatlántica*. A: Bassegoda Nonell, Joan. *El gran Gaudí*. 1ª edició. Sabadell: Editorial AUSA, 1989. p. 316.

⁶⁴ Arañó, C; Castellano, A; Gasol, R. M; Lacuesta, R; Masalles, M; Sureda, M. J. *op. cit*, p. 228. Arquitectura catalana.cat. *Casa Benèfica*. [Pàgina web]. Barcelona: Centre Obert d'Arquitectura. [consulta: 17/03/2025]. Disponible a: <https://www.arquitecturacatalana.cat/es/obras/casa-benefica> ; Arquitectura catalana.cat. *Casa de Bonaventura Bassegoda i Amigó*. [Pàgina web]. Barcelona: Centre Obert d'Arquitectura. [consulta: 17/03/2025]. Disponible a:

<https://www.arquitecturacatalana.cat/es/obras/casa-de-bonaventura-bassegoda-i-amigo> ; Arquitectura catalana.cat. *Casino del Masnou*. [Pàgina web]. Barcelona: Centre Obert d'Arquitectura. [consulta: 17/03/2025]. Disponible a: <https://www.arquitecturacatalana.cat/es/obras/casino-del-masnou>

⁶⁵ Arañó, C; Castellano, A; Gasol, R. M; Lacuesta, R; Masalles, M; Sureda, M. J. *op. cit*, p. 227. Crugia: espai comprès entre dos murs de càrrega. Definició estreta de: <https://www.termcat.cat/es/diccionaris-en-linia/240/fitxa/MzU2NDQ3Mw%3D%3D>

ofereix un espai unitari en planta baixa i un espai de distribució de les diverses cambres en els pisos superiors ⁶⁶.

A continuació, es desglosarà cada planta de l'edifici, inciant per la baixa i finalitzant amb la tercera.

Entrant per la porta principal de la casa, s'obre en aquest nivell inferior una primera cambra a la crugia sud, la qual corresponia originalment a la sala de música. Aquesta albergava un piano i un cadiratge de vimet, i estava revestida per una rica decoració que encara avui es pot contemplar. A la part inferior de les parets, es mostra un arrimador compost per peces de ceràmica en forma de rombe intercalant unes verdes amb una flor en relleu amb unes vermelles planes (Fig. 30). Per sobre d'aquest, apareixen unes pintures murals que s'estenen fins al sotre de la sala amb un programa iconogràfic en referència a les arts, a partir de quatre figures femenines al·legòriques i de figures angelicals envoltades de motius vegetals. Els petits àngels es troben a la part superior de la paret quasi tocant el sostre (Fig. 33) i les quatre al·legories es situen en les cantonades del sostre. Si es comença la identificació d'aquestes per la que s'ubica a la cantonada superior esquerra, aquesta figura correspon a l'al·legoria de la música, donat que presenta una lira (Fig. 34); seguint amb la de la cantonada superior dreta, es presenta l'al·legoria de l'escultura, acompanyada d'una maça, un cisell i un bloc de marbre (Fig. 35); la de la cantonada inferior dreta, correspon a la de la poesia, identificada pel llibre que sosté (Fig. 36); i l'última, la que es troba a la cantonada inferior esquerra, fa referència a la pintura, donat que subjecta una paleta i un pincell entre les seves mans (Fig. 37). Aquestes quatre figures es troben emmarcades per unes motlures daurades les quals es dispersen per tota la superfície del sostre composant un doble marc i una forma similar a la d'un quadrifoli irregular (Fig. 38). La zona d'accés a la casa mostra una vidriera en forma de tríptic ornamentada amb motius florals i realitzada a partir de dues tècniques diferents: la tècnica d'emplomat policromat, la qual presenten les dues vidrieres que flanquegen la porta i la que correspon a aquesta última, que és una que segueix un tractament en àcid (Figs. 39 i 40). Aquest petit rebedor queda protegit per la porta exterior de fusta, la qual està formada per un arc de mig punt i unes decoracions a partir de formes fetes amb línies rectes i corbes, i de dos picaports. Les finestres que flanquegen la porta exterior, estan decorades per un òcul a la part superior que deixa traspasar la llum a partir dels forats que deixen unes formes que s'entrellacen. Per tots aquests motius ornamentals referents a la naturalesa i a les figures mítiques, la casa manifesta un gust cap a la tendència modernista⁶⁷.

⁶⁶ Arañó, C; Castellano, A; Gasol, R. M; Lacuesta, R; Masalles, M; Sureda M. J. *op. cit.*, p. 226.

⁶⁷ *Ibid*, pp. 227 i 228.

Fig. 33. Casa Sensat-Pagès, “Detall de les pintures de l’antiga Sala de música”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

A la crugia central s’obria el menjador, estava revestit per un nou arrimador de ceràmica vidriada policromada amb elements vegetals i d’ell, en destacava el bufet de fusta de forma d’arc parabòlic, la qual recorda a les formes gaudinianes, que es trobava sota l’escala de dos trams que s’erigia adossada al mur de la dreta de l’habitació (Fig. 41). En relació a la fusteria utilitzada en portes i finestres, aquesta és de gran qualitat tan en els elements interiors com en els exteriors; en el cas de les finestres, la fusteria presenta una ornamentació a partir d’un òcul calat com ja s’ha esmentat en l’explicació de les finestres de la sala de música, i en el cas de les portes, aquestes oferien uns elements aplicats, com els tiradors o picaports, fets de llautó o bronze. Pel que fa a l’extraordinària escala que presideix la sala, aquesta està feta de ferro fos i es troba decorada al capdamunt per l’inscripció de les inicials dels propietaris de la casa amb llautó (Fig. 42). Sembla ser que originalment, als pedestals on arrenca l’escala es trobaven dues petites escultures de bronze, una masculina i una femenina amb un braç enlairat que sostenia una torxa; es pensa que aquestes figures van desaparèixer després de l’estada de les tropes italianes a la casa durant la Guerra Civil l’any 1939. Aquesta sala, oberta a la resta de pisos a través de l’espai de distribució dels diversos nivells, era il·luminada mitjançant una làmpada d’opalina rosa que penjava d’un plafó tallat en fusta situat al segon pis, com es pot veure actualment (Fig. 43)⁶⁸.

⁶⁸ *Ibid*, pp. 226-228.

Per concloure amb aquesta planta baixa, la crugia nord disponia d'una cuina-office acompanyada d'un petit lavabo a la qual es podia accedir des de l'exterior a través de la porta de servei que havia originalment però que no es conserva en l'actualitat, com ja s'ha esmentat anteriorment. El fet de que aquesta fos una sala destinada al servei queda reflectit en la decoració del paviment, ja que si es compara amb els de les anteriors sales, aquest presenta una menor riquesa ornamental i no destaca com si ho fa el del menjador i el de la sala de música (Figs. 44 i 45). Allò que sí en destaca de la sala és una petita font adossada a un dels murs. En relació als paviments de tota la casa, aquests van variant en formes amb unes combinacions de motius florals i de geomètrics; alguns models apareixen al catàleg de la popular fàbrica de Mosaics Llevat de Reus⁶⁹.

Fig. 41. Casa Sensat-Pagès, "Detall de l'escala de dos trams". Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Accedint al següent nivell a través de les magnífiques escales, la primera planta presenta, com l'anterior, un espai dividit en tres crugies. Iniciant per la sud, aquesta mostra la que era la sala noble; era una de les habitacions més importants de la casa i això queda reflectit en la seva rica ornamentació. Aquesta comença des de la porta d'accés a la cambra, la qual exhibeix a banda i banda unes mènsules esculpides en guix i policromades amb unes figures d'iconografia medieval, una amb un St Jordi i en l'altre una donzella acompanyada d'un gos (Figs. 46 i 47). Continuant per les parets i el sostre, al igual que ja s'havia vist a la sala de música, l'ornamentació es basa en pintures murals i riques motllures. Les parets es troben decorades pel que semblen dues garlandes amb diferents elements una a la part més baixa i

⁶⁹ *Ibid*, pp. 227 i 228.

l'altra a la més alta del mur (Fig. 48). Per sobre de la garlanda superior, apareix un fris motllurat amb motius florals policromat. Ja al sostre, primer es presenten dues línies motllurades que funcionen com a marc general per englobar altres formes emmarcades amb pintures murals al seu interior. A les cantonades es mostren diversos tipus de flors: roses i margarides a la cantonada superior esquerra (Fig. 49), roselles a la superior dreta (Fig. 50), crisantems aranya a la inferior dreta (Fig. 51) i clavells a la inferior esquerra (Fig. 52). I al centre del sostre, apareixen altres tres pintures: una central de forma rectangular amb un grup d'àngels i dues adoptant una forma semicircular amb una figura al·legòrica, una fent referència a la nit, per la seva posició recostada, els seus ulls tancats i el color blau del seu vestit, i l'altra al dia, a causa de la seva posició d'incorporació, els seus ulls oberts i el seu vestit groc (Figs. 53 i 54). Sota d'aquesta última figura, es troba l'accés a la balconada i a la tribuna del pis noble⁷⁰.

Fig. 53. Casa Sensat-Pagès, "Al·legoria de la nit al sostre de la sala noble". Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 54. Casa Sensat-Pagès, "Al·legoria del dia al sostre de la sala noble". Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Respecte la crugia central, aquesta només correspon a l'espai d'organització de les tres sales que s'obren en aquesta planta; d'igual manera passarà al següent nivell. Les altres dues habitacions que hi ha en aquesta planta s'ubiquen en la crugia nord; si es miren de manera frontal, la que queda a la dreta corresponia a un lavabo, com també ho fa actualment, i la de l'esquerra a una altra cambra, de la qual no es té constància de la seva funció, amb unes mides més reduïdes en comparació a la noble. Aquesta habitació presenta el mateix esquema compositiu a nivell decoratiu respecte el de la sala principal d'aquesta planta: unes pintures murals amb dues garlandes a les parts inferior i superior del mur amb una motllura per sobre

⁷⁰ *Ibid*, p. 228.

d'aquesta última pel que fa a les parets, i pel que fa al sostre, un marc general motllurat que mostra en el seu interior una diagonal mortllurada, amb unes pintures florals entre les dues línies que la componen, amb un cercle ricament decorat en relleu al centre de la transversal i unes altres pintures amb motius vegetals que queden en els espais creats per la diagonal (Fig. 55)⁷¹.

Fig. 55. Casa Sensat-Pagès,
“Decoració del sostre de la sala de la
crugia nord de la planta noble”.
Fotografia de Nerea González Moreno.
10/05/2025.

Seguint amb la segona planta, aquesta copia l'esquema distributiu del primer nivell: una sala de majors dimensions en la crugia sud, l'espai d'organització de les habitacions en la central i un lavabo annex a una cambra més petita que l'esmentada anteriorment, en la crugia nord. Aquesta planta presenta una mancança d'informació respecte l'aspecte que tenien les habitacions, donat que no s'ha trobat documentació d'aquest tipus i l'accés a aquest nivell queda restringit en les visites a la casa. Tampoc es té coneixements sobre quina era la funció que tenia la sala de la crugia sud i però al menys, es sap que la de la crugia nord corresponia a una petita capella dedicada a la Mare de Déu del Carme⁷².

⁷¹ *Ibid*, p. 228.

⁷² *Ibid*, p. 228.

Finalment, respecte la tercera planta de l'edifici, corresponent únicament a la crugia nord, aquesta ofereix un cos que dona accés al terrat, el qual es troba per sobre de la gran terrassa que ocupa l'espai de les crugies central i sud amb la qual es tanca el segon nivell⁷³.

7. Evolució de la casa: diversos usos, les seves reformes i restauracions

7. 1. Reforma de 1975 com a escola domèstica i centre d'exposicions

En morir la propietaria Rosa Pagès, la casa va passar a ser propietat d'una de les nebodes del matrimoni, de Maria del Carme Planas i Sensat, qui va néixer l'any 1891 a Buenos Aires. La Sra. Planas va viure tota la seva vida a l'Argentina, per tant mai va habitar en aquesta residència; sinó que ho van fer altres familiars i en alguns casos, alguns llogaters.

L'any 1964 Maria del Carme va traspasar, i en el seu testament va atorgar a l'Ajuntament del Masnou la propietat de la casa dels seus tiets amb la condició de que sota la denominació de *Fundació Sensat-Pagès*, l'edifici adoptés una finalitat cultural i que també fos utilitzada com a escola d'economia domèstica⁷⁴.

El procés d'obtenció del llegat es va prolongar en el temps des de 1966 fins a 1977; tot i així, l'any 1969 es van satisfer les condicions de l'antiga propietaria i es va establir a la *Casa Sensat-Pagès* l' "Escuela Hogar" de la Secció Femenina de la Falange, sota la direcció de Rosa Tauler Oliver. Aquesta organització pertenyia al sistema de govern de la dictadura franquista i s'encarregava d'adoctrinar a les dones més joves i solteres a partir de l'ensenyament de labors que, segons la ideologia masclista del franquisme, eren considerades pròpiament per a dones, com per exemple cuinar, planxar o tenir cura dels infants, per així esdevenir bones esposes (Fig. 56)⁷⁵.

Al 1975 es van dur a terme les primeres reformes per adaptar l'edifici a la seva nova funció com a escola domèstica.

A nivell exterior, no van haver grans modificacions a excepció de l'intervenció en dos elements que ja s'han anat mencionant anteriorment. En primer lloc, respecte la façana principal, únicament es va intervenir en el desmuntatge dels arcs i de la coberta de la tribuna del primer pis a causa de les pésimes condicions en les que es trobaven els elements (Fig. 57). Continuant amb la façana lateral, a la planta baixa de l'edifici va tenir lloc una de les grans

⁷³ Plano del estudio de reforma interior de la futura casa cultural de la villa de Masnou. 1974. Ajuntament del Masnou. Fons: Arxiu Municipal del Masnou. p. 2.

⁷⁴ Arañó, C; Castellano, A; Gasol, R. M; Lacuesta, R; Masalles, M; Sureda, M. J. *op. cit*, p. 228.

⁷⁵ *Ibid*, p. 228; Arxiu Municipal del Masnou. *La Falange al Masnou*. [Catàleg d'exposició digitalitzat]. 1ª edició. Ajuntament del Masnou i Diputació de Barcelona. El Masnou: Arxiu Municipal del Masnou, 2024, [consulta: 23/04/2025]. Disponible a: https://elmasnou.cat/media/repository/arxiu/exposicions/2024_falange_masnou.pdf p. 7.

alteracions a nivell exterior que va patir la casa, es va obrir un nou accés a l'interior a partir de la col·locació d'una porta en l'espai del cos central del grup de tres finestres que havia originalment. Finalment, pel que fa a la façana posterior, es va dur a terme l'altra gran modificació de l'exterior, el tancament de la obertura que proporcionava la porta de servei situada a la cuina-office i la substitució d'aquesta per una font decorada amb rajoles de ceràmica vidriada (Fig. 23). Cal dir que tot l'exterior va ser repintat amb la finalitat d'unificar la policromia dels elements nous amb els antics⁷⁶.

Fig. 57. Casa Sensat-Pagès, "Tribuna del principal sense arcs ni coberta abans de la reforma de 1989". 24/05/1989. Fotografia anònima, n° 4550 del Fons fotogràfic de l'Arxiu Municipal del Masnou.

Pel que fa a l'interior de l'habitatge, aquest va ser el que més modificacions va patir en aquesta intervenció.

Primer de tot, cal tenir en compte que es van restaurar, amb la major cura i el major mimetisme possible, tant els murals pictòrics com les teles pintades adossades a les parets que decoraven les habitacions de la casa, com va ser el cas de la sala de música; en aquesta també es va donar una capa de cola de conill al fons del sostre. L'encarregat de realitzar aquest treball de restauració a nivell pictòric va ser l'artista masnoví Pere Pujadas Roig; altres col·laboradors en la restauració van ser el Sr. Rente com a contractista i el Sr. Vilalta com a fuster, tots dos originaris també del Masnou⁷⁷.

⁷⁶ Arañó, C; Castellano, A; Gasol, R. M; Lacuesta, R; Masalles, M; Sureda, M. *J.op. cit*, p. 228.

⁷⁷ *Ibid*, pp. 228 i 229.

Seguint amb la planta baixa de l'edifici, a la crugia central es va haver de canviar el paviment amb motiu d'uns problemes d'humitats causats per unes filtracions de l'aigua del mar. Primer es va col·locar una base de ciment i per sobre d'aquesta es va disposar un nou terre a partir de rajoles ceràmiques amb uns motius diferents. Aquesta nova capa de ciment va provocar que augmentés el nivell del terre arribant fins a l'alçària del primer graó de l'escala doble del menjador; per aquest motiu, es van desmuntar els dos primers graons d'ambdós costats de l'escala. Just davant del moble de l'aparador, encara avui es conserva un petit tros del paviment original, amb l'alçària i els motius decoratius de les rajoles ceràmiques originaris (Fig. 58)⁷⁸.

Finalment, la crugia nord va patir grans canvis en haver de derrivar les parets que separaven la cuina de l'office i del lavabo per poder obtenir un espai obert per així poder situar una zona de biblioteca. En observar els plànols de la restauració, es veu com tant la crugia sud com la central estaven pensades com a sales d'exposicions⁷⁹.

Al pis principal, només es va intervenir al lavabo, on es va dividir l'espai a partir d'envans per separar la zona destinada a les dones de la dels homes. La porta original que comunicava aquesta zona amb la sala contigua es va mantenir, el que sí va canviar va ser la funció de l'habitació adjacent, la qual va passar a ser la zona de despatx de la Secció Femenina.

Seguint amb la segona planta, es van dur a terme dues modificacions, una a la cambra dreta de la crugia nord i una a la crugia central. Pel que fa a la primera, un dels plànols de la reforma mostra com es va projectar que aquesta habitació deixés la seva condició de lavabo per passar a ser una zona que agrupés una petita cuina-office separada per un mostrador de l'aula de magatzem d'estrís culinaris. I pel que fa a la segona, aquesta va afectar al tancament de l'escala cap al tercer pis. Originalment, s'obrien un seguit de petites finestres de fusta que es diferenciaven notòriament del tractament emprat a la zona de les escales dels altres nivells de la casa, però aquestes van ser substituïdes per la mateixa barana que presentaven la resta de plantes i per una paret de vidre, per així unificar l'aspecte de l'escala. També es va col·locar una porta metàl·lica al costat de la crugia sud, tot seguint les formes de la barana de l'escala, per independitzar l'espai de la crugia central, el qual servia com a sala de planxa, de l'accés al tercer pis. Al sostre d'aquesta planta, s'ubicava el plafó de fusta que sostenia la magnífica làmpada d'opalina que il·luminava l'espai central; aquesta va desaparèixer durant la realització de les obres⁸⁰.

⁷⁸ *Ibid*, p. 228.

⁷⁹ *Ibid*, p. 228; Arxiu Municipal del Masnou. *op. cit*, 1974, p. 1.

⁸⁰ Arañó, C; Castellano, A; Gasol, R. M; Lacuesta, R; Masalles, M; Sureda, M. J. *op. cit*, p. 228; Arxiu Municipal del Masnou. *op. cit*, 1974, p. 2.

Per concloure amb les intervencions interiors d'aquesta reforma, el plànol de la reforma esmentat anteriorment mostra com a l'espai corresponent a la crugia nord de la tercera planta, es va ubicar un petit estudi d'emissió de ràdio per a radioaficionats⁸¹.

7. 2. Reforma de 1988-1993 com a Casa de la Cultura

L'any 1988 l'Ajuntament del Masnou va requerir la col·laboració de la Diputació de Barcelona per portar a terme una nova restauració de la *Casa Sensat-Pagès* a conseqüència de dos fets. El primer, amb motiu de l'aprovació definitiva per la comisió d'urbanisme de la consideració de la casa com a BCIL, Ben Cultural d'Interés Local amb número de registre: 3617-I; i el segon, a causa de la funció antiquada en la que havia caigut l'escola d'economia domèstica posteriorment a la mort de Franco i amb l'arribada de la democràcia al país⁸².

El Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació es va fer càrrec de l'acondicionament de l'exterior de l'edifici, algunes de les intervencions que van dur a terme van ser eliminar alguns elements que havien estat incorporats en la reforma anterior, reparar les anomalies sorgides amb el pas del temps i la recuperació de la policromia original. I l'Ajuntament del municipi es va encarregar de soterrar totes les construccions aèries que estaven collades a les façanes i de col·locar un sistema d'il·luminació a partir de focus en les obertures. Durant el període en que es van desenvolupar les obres, el qual va romandre des del dia 10 d'octubre de l'any 1989 fins al 30 de març del 1993, no es va interrompre l'ús de l'edifici com centre d'exposicions. La *Casa de la Cultura*, com a Pinacoteca Municipal, posseïa una modesta col·lecció d'obres, majorment pictòriques, formada a partir de donacions de particulars i dels propis artistes que presentaven els seus treballs en la sala d'exposicions; un dels majors donants va ser Emilio José Sala Barbarà⁸³.

Les modificacions que van ser realitzades pel Servei de Patrimoni en l'exterior de l'edifici tenien com a objectiu retornar-li l'aspecte original. Es va dur a terme una restauració

⁸¹ *Ibid*, p. 2.

⁸² Arañó, C; Castellano, A; Gasol, R. M; Lacuesta, R; Masalles, M; Sureda, M. J.*op. cit*, p. 229; GENCAT. *Cercador de l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. Casa de Cultura - Casa del Marquès de la Manguera* [Pàgina web]. GENCAT. Proteccions. [consulta: 28/04/2025]. Disponible a: [Patrimoni arquitectònic](#)

⁸³ Ajuntament del Masnou. *El Masnou terra de Mar. Casa de Cultura*. [Pàgina web]. Oficina de Turisme. El Masnou: Ajuntament del Masnou, [consulta: 28/04/2025]. Disponible a: [Casa de Cultura - El Masnou terra de mar](#); Arañó, C; Castellano, A; Gasol, R. M; Lacuesta, R; Masalles, M; Sureda, M. J.*op. cit*, pp. 229 i 231; Lacuesta, Raquel. *Restauració de les façanes de la Casa de la cultura (antiga Casa Sensat-Pagès)*. [Pamflet digitalitzat]. 1ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou i Diputació de Barcelona, 1993. [consulta: 24/02/2025]. Disponible a: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.diba.cat/documents/429042/055105a6-522f-43de-a095-2e69b7cadcf2> p. 2; Muray, Joan. *op. cit*, 1999, p. 39.

mimètica de les façanes tant en els elements constructius i formals, com en les textures i cromatisme de les façanes⁸⁴.

Prèviament a la restauració es va desenvolupar un exhaustiu estudi a nivell històric, documental, artístic, estructural i cromàtic. Pel que fa a la investigació històrico-documental es van consultar les següents fonts: l'article de *La Casa de la Cultura. Fundació Sensat Pagès* recollit en *Històries de la Vila...del Masnou* de Joan Muray, més la informació obtinguda a partir de diverses converses amb l'autor; alguns arxius de l'Arxiu Municipal del Masnou com la còpia del testament de Maria Carme Planas i la còpia dels plànols originals de la casa i finalment, la informació proporcionada per alguns dels restauradors de la reforma de 1975 a través de diverses entrevistes. En relació a l'estudi cromàtic de les façanes de l'habitatge, l'Escola d'Arts i Oficis de Barcelona va realitzar un anàlisi de les parets exteriors de la casa per així poder saber quins eren els colors inicials que presentava. Per obtenir els resultats més fidedignes, es van extreure mostres dels murs i d'alguns elements decoratius dels diversos nivells de les diferents façanes (Fig. 59). El procediment de mostreig es va realitzar a partir del que es podria considerar actualment un sistema invasiu mitjançant un bisturí per poder extreure el major nombre de capes de pintura possibles per així poder analitzar-les i veure quins han estat els colors amb els que s'ha anat repintant la casa des de la seva construcció fins al moment d'aquella restauració⁸⁵.

Aquest procediment d'estudi, totalment necessari, previ a la reforma va estar coordinat per diversos especialistes. La recerca històrico-documental va estar a càrrec d'Anna Castellano i de Raquel Lacuesta, la històrico-artística per aquesta última, per M. José Sureda i per Rosa M. Gasol i Alex Masalles, ambdós restauradors de l'Escola d'Arts i Oficis de la Diputació de Barcelona; i per últim, la recerca històrico-constructiva va estar realitzada per Josep M. Moreno⁸⁶.

⁸⁴ Arañó, C; Castellano, A; Gasol, R. M; Lacuesta, R; Masalles, M; Sureda, M. J. *op. cit.*, p. 229.

⁸⁵ *Ibid*, pp. 229 i 231; Lacuesta, Raquel. *op. cit.*, p. 2.

⁸⁶ Arañó, C; Castellano, A; Gasol, R. M; Lacuesta, R; Masalles, M; Sureda, M. J. *op. cit.*, p. 225.

Fig. 59. Quirse (Josep Fortea). “Façana de la Casa de la Cultura”. 17/11/1992. Fotografia nº 4486 del Fons fotogràfic de l'Arxiu Municipal del Masnou.

Les intervencions, sota la direcció de l'arquitecte Claudi Arañó i Bertrán, van iniciar amb una mostra d'exploració en alguns elements, tant de l'exterior com de l'interior, per conèixer el sistema estructural i l'estat de conservació de l'habitatge. Seguidament, es van dur a terme els treballs pràctics, els quals van consistir en eliminar o retornar alguns elements que havien estat incorporats o extrets en la restauració anterior, reparar les anomalies sorgides amb el pas del temps o provocades amb els mostrejors de la prova inicial i recuperar la policromia original de les façanes. Pel que fa als primers, es van treure la font externa situada a la façana posterior, una sèrie d'ampits de ceràmica vidriada col·locats a les obertures de la planta baixa de la façana lateral i unes plaques ceràmiques situades a la façana principal; també es va reconstruir la tribuna del pis principal ubicada a la cantonada d'aquestes últimes dues façanes esmentades. Continuant amb els segons, el Servei de Patrimoni va realitzar nombroses intervencions donat que molts dels elements estructurals i arquitectònics havien quedat malmesos a causa de diferents factors. Es van haver de tractar les esquerdes que havien aparegut als murs de la planta baixa a causa d'un problema d'humitats, com ja havia passat a la reforma de 1975; el procediment va consistir en la injecció d'una substància impermeabilitzant. Es van enretirar els elements de pedra artificial com les columnes donat que, per problemes d'oxidació, presentaven escletxes i havia risc de que es tranquessin; només un dels capitells originals es va poder restaurar i es va tornar a col·locar en l'edifici, la resta dels elements es van substituir per uns nous fets a partir dels mateixos materials que els originals. Finalment, es van reparar alguns elements de la fusteria, també la balustrada del

terrat i unes quantes baranes de ferro, d'aquestes últimes, algunes es van haver de reconstruir al igual que les motlures i els marxapeus de les dues portes d'accés. Per concloure amb els treballs de restauració, aquests es van centrar en netejar i pintar les diferents façanes de la casa. Com ja s'ha esmentat anteriorment, el criteri de restauració tenia com a objectiu recuperar l'aspecte original de l'habitatge, per aquest motiu a l'hora d'acolorir els murs exteriors es van tenir en compte els resultats de l'estudi cromàtic que va realitzar l'Escola d'Arts i Oficis de la Diputació⁸⁷.

Prèviament a la reforma, l'aspecte cromàtic de l'edifici era el següent. Començant per la façana principal, la planta baixa presentava un color rosa clar amb una tonalitat grisosa al mur i un de verd poma clar als carcanyols; al pis principal es mostrava de nou el color verd clar, però en aquest cas al mur, un rosa clar grisós als elements arquitectònics i una tonalitat grisosa de verd a les persianes del balcó i de la tribuna. A la segona planta, tenint en compte una fotografia de finals dels 80 (Fig. 57), es pot considerar que el més probable és que presentés el mateix joc cromàtic que el nivell anterior, amb un color verd poma clar al mur i un rosa clar grisós als elements arquitectònics. Després de l'anàlisi cromàtic, es va poder saber que la planta baixa de la façana principal oferia un color rosa salmó al mur, una tonalitat més potent d'aquesta mateixa coloració als elements arquitectònics, així com són els arcs i els carcanyols, i un color vermell anglès, amb un to similar al que presenta el maó, als elements d'ornament com els capitells i les mènsules. A l'hora de pintar la paret d'aquest primer nivell, es va optar per donar-li una coloració ocre per així unificar el color dels murs en tots els nivells. Així doncs, el pis principal mostrava un rosa salmonat als elements arquitectònics i un vermell anglès als ornamentals, es pot considerar que els colors amb els quals es trobava aquest nivell abans de la restauració s'aproximaven considerablement a la seva policromia primitiva. Respecte les persianes del balcó i tribuna, originalment presentaven un color verd fosc. Per últim, a la segona planta, els arcs lobulats oferien la mateixa tonalitat de rosa salmó que els elements arquitectònics del primer pis i les persianes de les finestres el mateix verd intens que el que es trobava al balcó i tribuna del nivell anterior⁸⁸.

Continuant amb la façana lateral, abans de la restauració el mur de la planta baixa estava pintat amb un color rosa clar amb una tonalitat grisosa, els carcanyols i les dovelles dels arcs de la porta d'entrada, d'un verd poma i la resta d'elements, d'un rosa clar. En l'anàlisi cromàtic, només es van realitzar mostres a la planta baixa per la difícil accessibilitat a les

⁸⁷ *Ibid*, pp. 231 i 232; Lacuesta, Raquel. *op. cit*, p. 2.

⁸⁸ Arañó, C; Castellano, A; Gasol, R. M; Lacuesta, R; Masalles, M; Sureda, M. J. *op. cit*, pp. 229 i 230.

plantes superiors; els resultats van ser els següents, un color salmó al sòcol i al mur, i un vermell anglès en les mènsules. Tot i així, en el moment d'acolorir alguns d'aquests elements durant la restauració es va decidir canviar alguns colors com va ser en el cas del mur, que finalment va presentar un color ocre per continuar la mateixa tonalitat que els murs de la façana principal, i en el de les mènsules, les quals van mantenir el color rosa clar que oferien abans de l'estudi cromàtic⁸⁹.

Per finalitzar, l'aspecte anterior a la intervenció de la façana posterior oferia un color rosa clar al sòcol, al mur i als elements arquitectònics de la planta baixa, a excepció del carcanyol de la finestra esquerra que mostrava un to clar d'un verd poma. El primer pis, mantenint els colors de les altres façanes en aquell nivell, manifestava un verd poma clar al mur i un rosa clar al sòcol, als elements arquitectònics i a les decoracions florals dels brancals de les obertures. Les persianes de les obertures dels dos pisos, presentaven un verd grisós. Pel que fa al segon i al tercer nivell, el més probable es que guardessin una coherència cromàtica amb els pis principal. Les proves de l'anàlisi cromàtic realitzades únicament en els dos primers nivells d'aquesta façana van demostrar que el sòcol i els elements arquitectònics de la planta baixa oferien un color salmonat, tret dels arrabans de les dues obertures, donant per cert que les dues presentaven la mateixa decoració, que mostraven un color més ataronjat. I que el pis principal, tot i el pas del temps, havia mantingut el seu color original de verd clar del mur I que el sòcol estava pintat amb un color salmó; a partir de l'obtenció de la policromia d'aquest últim element es va determinar que els elements arquitectònics de les finestres possiblement també manifestaven el mateix color. També es va evidenciar que l'ornament vegetal dels brancals oferia tres capes de pintura alternes, la qual cosa va generar la hipòtesi de que potser aquests elements no presentaven una capa uniforme de pintura d'un únic color; tanmateix, a l'hora de la restauració, es va optar per seleccionar com a únic color el vermell anglès, donat que altres elements de característiques similars com els capitells de les columnes d'altres façanes manifestaven aquell color. D'igual manera es va fer amb el color dels murs. Malgrat els resultats, es va decidir acolorir les parets de tots els nivells amb un color ocre per així mantenir un aspecte uniforme respecte les altres façanes. Finalment, pel que fa a les persianes de les obertures d'ambdós nivells, les cales van determinar que estaven pintades amb un verd intens⁹⁰.

Un cop enllestits els treballs de restauració el 30 de març de l'any 1993, amb una inversió de 19.625.581 pessetes, les quals correspondrien aproximadament a uns 117.953 euros, va tenir

⁸⁹ *Ibid*, p. 230.

⁹⁰ *Ibid*, pp. 230 i 231.

lloc la inauguració de la rehabilitació de la *Casa Sensat-Pagès* com a Casa de la Cultura del Masnou⁹¹.

7. 3. Reforma de 2014-2015 com a Oficina de Turisme

Per concloure amb les cròniques de les diverses restauracions a les quals s'ha hagut de sotmetre la *Casa Sensat-Pagès* des de la seva primera reforma l'any 1900, en aquest últim subapartat es desenvoluparà l'última modificació de l'edifici que es va dur a terme entre els anys 2014 i 2015.

L'Ajuntament masnoví, sota el títol *El Masnou, terra de mar*, va iniciar un projecte extraordinari de recuperació i posada en valor del patrimoni local l'any 2012. Aquest programa, encara vigent, té l'objectiu de transformar alguns dels espais més emblemàtics del municipi, tant a nivell històric com cultural, en eixos principals dins la vida dels veïns del Masnou i també llocs destacables per als visitants i turistes. Alguns exemples són la *Casa Benèfica*, un testimoni modernista projectat per Gaietà Buïgas i Monravà que manté la seva funció original com a residència d'ancians (Fig. 26); l'*Escola Ocata*, obra de Bonaventura Bassegoda i Amigó, la qual és una de les quatre escoles públiques del municipi (Fig. 60); i *Ca n'Humet*, edifici ideat per Francesc Guàrdia i Vial com a seu al Masnou de l'editorial "La Barcelonesa d'Arts Gràfiques" d'Eduard Domènech i Montaner, tot i que més conegut com la fàbrica tèxtil "Puig Soler y Humet SA", el qual actualment és un espai polivalent centrar en la cultura i en l'apropament cap a la joventut que ofereix espai per a la representació teatral, creació musical, sales d'estudi i un punt d'informació juvenil (Fig. 61)⁹².

Gràcies a la col·laboració entre el programa operatiu FEDER Catalunya 2007-2013 i el de la Xarxa de Governos Locals 2012-2015 de la Diputació de Barcelona, l'Ajuntament del Masnou va rebre una subvenció total de 640.000 euros per desenvolupar els diversos projectes de

⁹¹ *Ibid*, p. 225.

⁹² Ajuntament del Masnou. *Ca n'Humet, centre de participació juvenil*. [Pàgina web]. El Masnou: Ajuntament del Masnou, [consulta: 07/05/2025]. Disponible a: <https://www.elmasnou.cat/equipaments/7584-ca-nhumet-centre-de-participacio-juvenil> ; Ajuntament del Masnou. *El Masnou terra de Mar. Casa Benèfica*. [Pàgina web]. Oficina de Turisme. El Masnou: Ajuntament del Masnou, [consulta: 07/05/2025]. Disponible a: <https://elmasnouterrademar.cat/casa-benefica.php> ; Ajuntament del Masnou. *El Masnou terra de Mar. Escola Ocata*. [Pàgina web]. Oficina de Turisme. El Masnou: Ajuntament del Masnou, [consulta: 07/05/2025]. Disponible a: <https://elmasnouterrademar.cat/escola-ocata.php> ; *El Masnou viu*. [Revista digitalitzada]. 1ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou, març 2013, [consulta: 05/05/2025]. Disponible a: <https://www.elmasnou.cat/media/repository/import/documents/documents/elmasnouviu/viu58.pdf> p. 16; Tabaras Bosch, Marta. *Record de les dones del tèxtil. Treballadores del Masnou a la postguerra*. [Llibre digitalitzat]. 1ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou, març 2019. Capítol 1, subapartat 1.5. *Ca n'Humet*. [consulta: 07/05/2025]. Disponible a: https://elmasnou.webmunicipal.diba.cat/media/repository/cultura/arxiu_municipal/quaderns_historia_local_recorrs_dones_textil.pdf p. 30.

recuperació del patrimoni; un d'ells va ser la rehabilitació i posada en valor a nivell arquitectònic i artístic de la *Casa de la Cultura*⁹³.

Les obres de restauració es van iniciar el 17 d'abril de l'any 2014 amb un termini de sis mesos, però a causa d'un seguit de motius entre els quals destaca un canvi de projecte, els treballs es van prolongar fins al mes de maig del 2015⁹⁴.

Les intervencions es van focalitzar en la restauració d'alguns desperfectes a nivell estructural com els del paviment i murs de la planta baixa o l'esfondrament de la cantonada de la façana principal i lateral, ambdós ocasionats pels problemes d'humitats manifestats en les restauracions anteriors, o els de la zona de la coberta provocats pel temporal. Però, també es van dedicar a l'adaptació de l'espai per a la divulgació del patrimoni local. Pel que fa als treballs dirigits cap a la reparació de desperfectes, aquests van consistir, a nivell exterior, en la restauració dels murs de tota la planta baixa i de la zona de la coberta. I a nivell interior, en la restabliment del terra hidràulic, el qual va donar a conèixer l'existència d'un pou d'aigua a la cuina originària de la casa i el qual es pot veure actualment a través d'una petita finestra al paviment de la sala; i també en la restauració de la pintura dels murs. En relació a les intervencions d'habilitació de l'espai com a punt de difusió de la riquesa patrimonial local, es va acollir una oficina de turisme en l'original sala de música de l'edifici, des d'on es fa un reclam al programa *El Masnou, terra de mar*, com es pot veure en el mapa en relleu del seu itinerari a la sala central de la planta baixa (Fig. 62). Així mateix, es va habilitar l'espai de l'antiga cuina com a sala d'exposicions temporals (Fig. 63) i en les dues sales de la primera planta on ja des de l'anterior reforma es mostrava la col·lecció de la pinacoteca municipal, es va decidir exposar sobretot obra d'artistes masnovencs (Fig. 64)⁹⁵.

⁹³ Ajuntament del Masnou. *op. cit.*, 2013 p. 16.

⁹⁴ GENCAT. *Portal Jurídic de Catalunya. DICTAMEN 42/2016, d'11 de febrer. Resolució del contracte d'obres del projecte de rehabilitació de la Casa de Cultura del Masnou adjudicat per l'Ajuntament d'aquest municipi a l'empresa Construcciones y Técnicas Casamore, SL.* [Pàgina web]. GENCAT. Antecedents. [consulta: 05/05/2025]. Disponible a: <https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=717955>; Segura Insa, Núria. Un punt de referència. A: *El punt avui*. [Article digitalitzat]. El Masnou: El punt avui, 25/01/2016. [consulta: 05/05/2025]. Disponible a: <https://www.elpuntavui.cat/cultura/article/934911-un-punt-de-referencia.html>

⁹⁵ Ajuntament del Masnou. *op. cit.*, 2013, pp. 4 i 17; Segura Insa, Núria. *op. cit.*

Cal fer constar que l'explicació d'aquesta darrera reforma es basa en la informació obtinguda a partir de la consulta de diferents revistes locals del Masnou, donat que van ser les úniques fonts a les que es va poder accedir lliurement de manera online en el moment de la redacció de l'apartat. Mentre s'estava realitzant el text, es va contactar amb l'Ajuntament del Masnou per sol·licitar la consulta d'algun tipus de documentació respecte aquesta reforma, però amb motiu de la lenta gestió que normalment impliquen aquestes demandes i del breu període que tenia l'autora per afegir aquesta nova informació en l'estudi, tot i haver obtingut una resposta favorable per a la consulta presencial de l'informe, finalment no es van poder agregar aquests nous coneixements en el cos del treball.

Fig. 63. Casa Sensat-Pagès, “Sala d’exposició temporal”. Fotografia de Nerea González Moreno. 26/10/2024.

8. Conclusions

En finalitzar el present estudi monogràfic respecte la *Casa Sensat-Pagès*, actual *Casa de la Cultura*, del Masnou s’han obtingut un seguit de resultats els quals és important que siguin esmentats donat que han contribuït a un millor coneixement d’aquest edifici.

En primer lloc, el referent a la poca investigació que s’ha realitzat al llarg del temps prenent com a tema central aquesta obra. Concretament, abans de realitzar aquest treball, només existien dues fonts que desenvolupaven de manera monogràfica aquesta temàtica; per una part, l’informe de restauració de l’any 1993 que es va redactar amb motiu de la reforma dels anys 1989-1993 amb el nom d’*Intervenció arquitectònica. Restauració de façanes i elements decoratius exteriors* i per l’altra, el catàleg de l’exposició que es va celebrar l’any 2015 a la mateixa casa titulada *La Villa Rosa, una casa d’indians*, fet per l’Ajuntament del Masnou.

Aquesta mancança de recerca d’una banda va comportar una sèrie de dificultats a l’hora de realitzar aquest estudi, sobretot en referència a la investigació de la reforma original de la casa del 1900-1901, de la darrera intervenció que es va dur a terme entre 2014-2015, de la vida de la propietaria Rosa Pagès i Orta i per últim, de la figura del mestre d’obres. I de l’altra banda, aquesta falta de documentació recollida i analitzada va comportar una aproximació a la història de la casa de manera més directa i personal a través de la consulta de fonts primàries i de la observació directa com s’ha desenvolupat de manera més extensa en l’apartat de metodologia.

El següent resultat de la qual es vol fer esment és que tot i la deficiència de coneixements respecte alguns temes, es van poder assolir de manera satisfactòria els tres objectius plantejats a inicis d'aquest projecte.

El primer de tots, el qual consistia en conèixer més sobre la història del municipi i el seu patrimoni artístic, es va obtenir a través de la consulta de diverses fonts bibliogràfiques sobre aquestes dues qüestions i es va plasmar sobretot en el primer apartat del cos del treball, el qual tracta sobre el context històric i artístic del Masnou a la 2ª meitat del s. XIX; tot i que també es va fer present en la resta de punts, donat que l'obtenció de nova informació comporta una actualització en la història de la localitat i un major coneixement d'ella.

Malgrat aquesta adquisició de nous coneixements, encara queda molt camí per investigar. Tota continuïtat en la recerca sobre la *Casa Sensat-Pagès* contribuirà en la seva revalorització, no únicament com una de les grans obres del patrimoni artístic masnoví de l'època modernista, donada evidentment la seva extraordinària innovació a nivell formal en el municipi; sinó també com una aportació notòria al patrimoni modernista català, per així treure el focus a nivell historiogràfic i cultural de l'epicentre situat a la ciutat de Barcelona i donar la rellevància de la qual són dignes totes aquelles obres del voltant de la ciutat comtal.

El segon objectiu, el qual estava relacionat amb el descobriment de noves figures del panorama artístic més enllà de les que s'estudien en l'actual grau d'Història de l'Art, es va assolir mitjançant la consulta de diverses fonts primàries atorgades per diferents arxius municipals. Fins al present treball no existia cap estudi que donés més informació sobre el mestre d'obres, Pere Andreu i Cisa, més enllà d'esmentar que va ser ell el projectista de la *Casa Sensat-Pagès* i que va ser membre de la "Asociación Central de Maestros de Obras, Directores de Caminos y Agrimensores", com ja s'ha explicat en diverses ocasions. Aquestes fonts van permetre descobrir coneixements inèdits del mestre d'obres en relació als seus orígens, la seva formació acadèmica i la seva vida privada, la qual cosa va comportar l'aportació més significativa del present treball que alhora va suposar la major contribució feta fins al moment en referència a l'estudi de la figura de Pere Andreu i Cisa.

Tot això va quedar manifestat en el capítol dedicat exclusivament a la seva persona, la qual com s'ha demostrat ha estat una figura del marc arquitectònic del Maresme infravalorada fins al moment i la qual encara està per estudiar més profundament.

I com a últim objectiu es pretenia fer una posada en valor de l'edifici donat l'escàs estudi que s'ha realitzat fins al moment respecte aquesta obra, tot i la important contribució que va fer dins del patrimoni artístic masnoví. Aquesta aportació va significar una gran novetat a nivell estilístic en ser la *Casa Sensat-Pagès* un dels pocs exemples, si no és l'únic, d'arquitectura

neorabitzant del Masnou d'inicis del segle XX. Aquesta revalorització es pretén dur a terme a través de la difusió dels nous coneixements obtinguts mitjançant el present treball.

Finalment i per concloure amb aquest estudi cal recordar que la recerca és un procés que si es vol pot no acabar mai i que d'un projecte en poden sorgir uns altres. Com s'ha evidenciat al llarg del treball, la manca d'investigació sobre aquest tema a nivell acadèmic ha generat diverses preguntes, algunes respecte la propietaria Rosa Pagès i Orta, “quina és la història d'aquesta dona?”, i d'altres, referent a la figura de Pere Andreu i Cisa, “quants projectes va realitzar durant tota la seva carrera arquitectònica?”, “Com es dona a conèixer com a mestre d'obres pels diversos municipis del Maresme on va treballar?”, “A partir de quin treball obté reconeixement?”, “Quins van ser els col·laboradors de Pere Andreu en la Casa Sensat-Pagès?”, “Va ser la *Casa Joan Ribas Castañé* (1915) la seva última obra?”.

Totes aquestes qüestions han obert la porta a noves línies de recerca per ser empreses en un futur, ja sigui per la mateixa autora d'aquest treball o per tota aquella persona que hagi estat susceptible a aquest projecte. Tant de bo l'anhel d'investigar i conèixer de les futures estudioses i estudiosos sigui tan gran com la fal·lera del marquès de la manguera.

9. Bibliografia

-Acta de defunció. 17/05/1916. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Registre Civil de Premià de Dalt. Document facilitat pel Registre Civil de Premià de Dalt via correu electrònic.

-Ajuntament del Masnou. *Ca n'Humet, centre de participació juvenil*. [Pàgina web]. El Masnou: Ajuntament del Masnou, [consulta: 07/05/2025]. Disponible a:

<https://www.elmasnou.cat/equipaments/7584-ca-nhumet-centre-de-participacio-juvenil>

-Ajuntament del Masnou. *El Masnou terra de Mar. Casa Benèfica*. [Pàgina web]. Oficina de Turisme. El Masnou: Ajuntament del Masnou, [consulta: 07/05/2025]. Disponible a:

<https://elmasnouterrademar.cat/casa-benefica.php>

-Ajuntament del Masnou. *El Masnou terra de Mar. Casa de Cultura*. [Pàgina web]. Oficina de Turisme. El Masnou: Ajuntament del Masnou, [consulta: 28/04/2025]. Disponible a: [Casa de Cultura - El Masnou terra de mar](#)

-Ajuntament del Masnou. *El Masnou terra de Mar. Escola Ocata*. [Pàgina web]. Oficina de Turisme. El Masnou: Ajuntament del Masnou, [consulta: 07/05/2025]. Disponible a:

<https://elmasnouterrademar.cat/escola-ocata.php>

-Ajuntament del Masnou. *La Villa Rosa, una casa d'indians*. [Catàleg d'exposició digitalitzat]. 1ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou, 2015. Propietaris. Una mica d'història. pp. 1-2. [consulta: 20/02/2025]. Disponible a:

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://elmasnou.webmunicipal.diba.cat/media/repository/arxiu/exposicions/2015_exposicio_la_villa_rosa.pdf

-Ajuntament del Masnou. Orígens i documents. A: Ajuntament del Masnou. *El Masnou ahir i avui*. 1ª edició. Barcelona: Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1985, pp. 23-42. ISBN: 84-505-1041-4.

-Ajuntament del Masnou i Arxiu Municipal del Masnou. *Llista de canvis de nom dels carrers del Masnou*. [Repositori digitalitzat]. El Masnou: Ajuntament del Masnou, 2023. [consulta: 20/02/2025]. Disponible a: [Llista dels canvis de nom dels carrers del Masnou](#)

-Arañó, C; Castellano, A; Gasol, R. M; Lacuesta, R; Masalles, M; Sureda, M. J. *Intervenció arquitectònica. Restauració de façanes i elements decoratius exteriors*. Barcelona: 1993, [Informe digitalitzat]. [consulta: 10/03/2025]. Document facilitat per l'Arxiu Municipal del Masnou via correu electrònic.

-Arquitectura catalana.cat. *Casa Benèfica*. [Pàgina web]. Barcelona: Centre Obert d'Arquitectura. [consulta: 17/03/2025]. Disponible a: <https://www.arquitecturacatalana.cat/es/obras/casa-benefica>

-Arquitectura catalana.cat. *Casa de Bonaventura Bassegoda i Amigó*. [Pàgina web]. Barcelona: Centre Obert d'Arquitectura. [consulta: 17/03/2025]. Disponible a: <https://www.arquitecturacatalana.cat/es/obras/casa-de-bonaventura-bassegoda-i-amigo>

-Arquitectura catalana.cat. *Casino del Masnou*. [Pàgina web]. Barcelona: Centre Obert d'Arquitectura. [consulta: 17/03/2025]. Disponible a: <https://www.arquitecturacatalana.cat/es/obras/casino-del-masnou>

-Arxiu Municipal del Masnou. *Informació sobre la Casa de la Cultura facilitada per Marià Anguera*. [Document amb informació obtinguda d'una entrevista a Marià Anguera, descendent dels propietaris]. El Masnou: Arxiu Municipal del Masnou. [consulta: 20/02/2025]. Accés obtingut per correu electrònic gràcies a l'Arxiu Municipal del Masnou.

-Arxiu Municipal del Masnou. *La Falange al Masnou*. [Catàleg d'exposició digitalitzat]. 1ª edició. Ajuntament del Masnou i Diputació de Barcelona. El Masnou: Arxiu Municipal del Masnou, 2024, [consulta: 23/04/2025]. Disponible a: https://elmasnou.cat/media/repository/arxiu/exposicions/2024_falange_masnou.pdf

-Bassegoda Nonell, Joan. El Pabellón de la Compañía Trasatlántica. A: Bassegoda Nonell, Joan. *El gran Gaudí*. 1ª edició. Sabadell: Editorial AUSA, 1989, pp. 315-317. ISBN: 84-86329-44-2.

-Castellà, Maria. *Llistat de mariners i vaixells del Masnou*. [Catàleg digitalitzat]. 2ª edició. Arxiu Municipal del Masnou. El Masnou: Ajuntament del Masnou, 2019. [actualització:

- 16/02/2024, [consulta: 20/02/2025]. Disponible a: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.elmasnou.cat/media/repository/arxiu/recursos/llista_mariners_vaixells_arxiu_masnou.pdf
- Castellanos, Alfredo C. *Nomenclatura de Montevideo*. [Llibre digitalitzat]. Edició del 2000. Intendencia Municipal de Montevideo. Montevideo: Intendencia Municipal de Montevideo, 2000. Secció I. Avenidas / bulevares / calles / ramblas. pp. 32-970. [consulta: 18/02/2025]. Disponible a: [Castellanos & Segarra Nomenclatura De Montevideo : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive](#)
- Castellví Becerra, Anna. El relato Indiano, el gran desconocido. A: *International journal of scientific management and tourism*. [Article digitalitzat]. 1ª edició. Brasil: iManagement&Tourism, 2016. Vol. 2, n° 2, pp. 51-72. [consulta: 19/02/2025]. ISBN-e: 2386-8570. Disponible a: [El Relato Indiano, el gran desconocido - Dialnet](#)
- Cèdula Pedro Andreu Bruguera. 1855. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Arxiu Municipal de Premià de Dalt. Document facilitat per l'Arxiu de Premià de Dalt via correu electrònic.
- El Masnou viu*. [Revista digitalitzada]. 1ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou, març 2013, [consulta: 05/05/2025]. Disponible a: <https://www.elmasnou.cat/media/repository/import/documents/documents/elmasnouviu/viu58.pdf>
- Estruch Traité, Miquel. *Els CISA de Premià*. [Estudi digitalitzat]. Badalona: Miquel Estruch Traité, 2019. Cinquena època: "De finals del XVIII a finals del XIX". pp. 50-65. [consulta: 22/02/2025]. Disponible a: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://astrucus.cat/wp-content/uploads/2020/04/CisaPRM.V20.pdf>
- GEHC. *Diccionari de mapes parcel·lars i agrimensors a Catalunya (segles XVIII-XIX)*. [Pàgina web]. Universitat de Barcelona. Barcelona: Universitat de Barcelona. Llistat d'autors. ANDREU CISA, Pere. [consulta: 26/02/2025]. Disponible a: <https://www.ub.edu/gehc/agrimensors/author.php?id=684&ref=%2Fgehc%2Fagrimensors%2Fauthors.php%3F>
- GENCAT. *Cercador de l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. Casa de Cultura - Casa del Marquès de la Manguera* [Pàgina web]. GENCAT. Proteccions. [consulta: 28/04/2025]. Disponible a: [Patrimoni arquitectònic](#)
- GENCAT. *Portal Jurídic de Catalunya. DICTAMEN 42/2016, d'11 de febrer. Resolució del contracte d'obres del projecte de rehabilitació de la Casa de Cultura del Masnou adjudicat*

per l'Ajuntament d'aquest municipi a l'empresa Construcciones y Técnicas Casamore, SL. [Pàgina web]. GENCAT. Antecedents. [consulta: 05/05/2025]. Disponible a: <https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=717955>

-González Moreno-Navarro, Antoni. Pórtico. A: Lacuesta, Raquel i González Toran, Xavier. *Modernismo en torno a Barcelona. Arquitectura y paisaje*. 1ª edició. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2009, pp. 11-15. ISBN: 978-84-9803-324-3.

-Lacuesta, Raquel. *Restauració de les façanes de la Casa de la cultura (antiga Casa Sensat-Pagès)*. [Pamflet digitalitzat]. 1ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou i Diputació de Barcelona, 1993. [consulta: 24/02/2025]. Disponible a: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.diba.cat/documents/429042/055105a6-522f-43de-a095-2e69b7cadcf2>

-Lacuesta, Raquel i González Toran, Xavier. El Maresme. A: Lacuesta, Raquel i González Toran, Xavier. *Modernismo en torno a Barcelona. Arquitectura y paisaje*. 1ª edició. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2009, pp. 74-123. ISBN: 978-84-9803-324-3.

-Mapes de Patrimoni Cultural. *Casa Palau, El Masnou*. [Pàgina web]. Barcelona: Diputació de Barcelona. Ubicació. [consulta: 14/03/2025]. Disponible a: <https://patrimonicultural.diba.cat/element/casa-palau>

-Murray, Joan. El segle d'or del Masnou. A: Murray, Joan. *La marina mercant del Masnou. Segles XVIII-XX*. 1ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou, 2024, Quaderns d'Història Local del Masnou [8], pp. 7-8. Dipòsit legal: B 5704-2024.

-Murray, Joan. La Vila. A: Murray, Joan. *Històries de la Vila... del Masnou. (100 articles del bulletí de Gent del Masnou) Des de l'agost de 1987 al juliol de 1998*. 1ª edició. Vilassar de Mar: Oikos-Tau, 1999, capítol I, pp. 15- 56. ISBN: 84-281-0970-2.

-Murray, Joan. *Masnovins a les Amèriques*. 1ª edició. Vilassar de Mar: Oikos-Tau, 1998. Estudis maresmencs. ISBN: 84-281-0935-4.

-Novell i Andinyac, Feliu. *Descripció del "Fons Arxiu Històric de Vilassar de Mar"*. [Catàleg digitalitzat]. Arxiu Municipal de Vilassar de Mar Damià Bas i Macià. Vilassar de Mar: Ajuntament de Vilassar de Mar, juny 2018, [revisió: març 2019] [consulta: 16/05/2025]. Document facilitat per l'Arxiu de Premià de Dalt via correu electrònic.

-Pino Andújar, Carles. *Padrons municipals d'habitants (1842-1936)*. [Buidatge de dades digitalitzat]. 1ª edició. Arxiu Municipal del Masnou. El Masnou: Ajuntament del Masnou, 2021. [consulta: 20/02/2025]. Disponible a: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.elmasnou.cat/media/repository/arxiu/recursos/buidatge_padrons_habitants_arxiu_masnou.pdf

- Pino Andújar, Carles i Andinach Pons, Jordi. *La sèrie Obres particulars 1837-1960*. [Catàleg digitalitzat]. 2ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou, 2020, [actualització: 09/07/2024, [consulta: 14/03/2025]. Accés obtingut per correu electrònic gràcies a l'Arxiu Municipal del Masnou. Disponible a: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://www.elmasnou.cat/media/repository/arxiu/recursos/cataleg_obres_particulars_arxiu_masnou.pdf
- Piñeiro, Alberto G. *Las calles de Buenos Aires. Sus nombres desde la fundación hasta nuestros días*. [Llibre digitalitzat]. 1ª edició. Buenos Aires: Instituto Histórico de la Ciudad de Buenos Aires, 2003. Nomenclatura actual. pp. 277-511. [consulta: 18/02/2025]. ISBN: 987-21092-0-6. Disponible a: [INTERIOR](#)
- Plano del estudio de reforma interior de la futura casa cultural de la villa de Masnou. 1974. Ajuntament del Masnou. Fons: Arxiu Municipal del Masnou. Document facilitat per l'Arxiu del Masnou presencialment.
- Registre padró Pere Andreu i Bruguera. 1857. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Arxiu Municipal de Premià de Dalt. Document facilitat per l'Arxiu de Premià de Dalt via correu electrònic.
- Registre padró Pere Andreu Cisa família pàg 64. 1889. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Arxiu Municipal de Premià de Dalt. Document facilitat per l'Arxiu de Premià de Dalt via correu electrònic.
- Registre padró secció 6 Barri Muntanya pàg 43. 1877. Ajuntament de Premià de Dalt. Fons: Arxiu Municipal de Premià de Dalt. Document facilitat per l'Arxiu de Premià de Dalt via correu electrònic.
- Registro de alumnos matriculados en los cursos de 1864 a 1868. 1864-1868. Escola de Belles Arts de Barcelona. Fons: Arxiu de la Reial Acadèmia catalana de Belles Arts de Sant Jordi. Disponible a: <https://drive.google.com/drive/folders/1pzYZmh6iErEIB4Ex6kbhCfVruVO3cUQJ>
- Rico Vázquez, Miquel i Roig Leronés, Marta. *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure (segles XVIII-XXI)*. [Llibre digitalitzat]. 1ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou i Patronat Municipal del Masnou, 2006. Capítol 2. Els panteons i els seus propietaris. 2.3. Illa 2a, Sant Marc. pp. 85-108. [consulta: 03/03/2025]. ISSN: 1130-7935. Sèrie: La Roca de Xeix, n° 27, segona època. Disponible a: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://www.elmasnou.cat/media/repository/cultura/arxiu_municipal/roca_de_xeix_27.pdf

-Segura Insa, Núria. Un punt de referència. A: *El punt avui*. [Article digitalitzat]. El Masnou: El punt avui. 25/01/2016. [consulta: 05/05/2025]. Disponible a: <https://www.elpuntavui.cat/cultura/article/934911-un-punt-de-referencia.html>

-Tabaras Bosch, Marta. *Record de les dones del tèxtil. Treballadores del Masnou a la postguerra*. [Llibre digitalitzat]. 1ª edició. El Masnou: Ajuntament del Masnou, març 2019. Capítol 1, subapartat 1.5. Ca n'Humet. p. 30. [consulta: 07/05/2025]. Disponible a: https://elmasnou.webmunicipal.diba.cat/media/repository/cultura/arxiu_municipal/quaderns_historia_local_records_dones_textil.pdf

10. Annex fotogràfic

Fig. 1. Fototípia Thomas. Detall de “Chalet Villa Rosa de D. J. Sensat”. Entre 1908-1920. Disponible a: [Postals antigues del Masnou - Thomas \(lletra vermella\) | Fonts per a la història del Masnou](#)

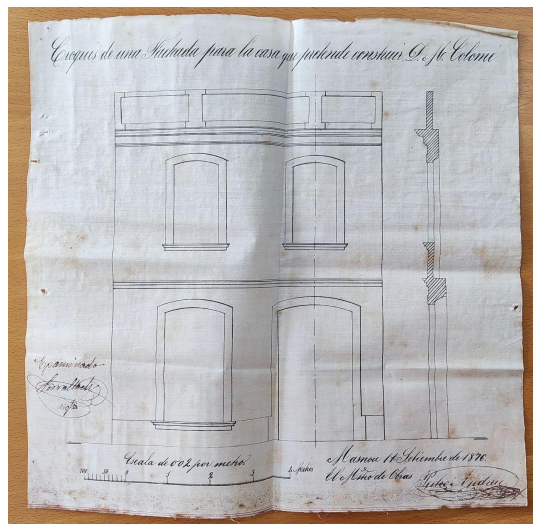

Fig. 2. “Plànol de la Casa de Martí Colomer Sabater”. Fotografia de Nerea González Moreno. 26/03/2025.
Arxiu Municipal del Masnou.

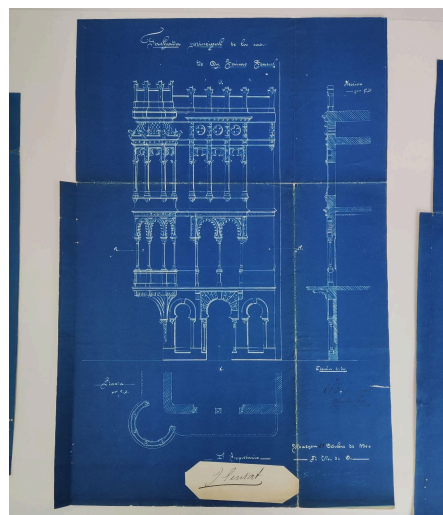

Fig. 3. “Plànol de la façana principal de la *Casa Sensat-Pagès*”. Fotografia de Nerea González Moreno.
28/10/2024. Arxiu Municipal del Masnou.

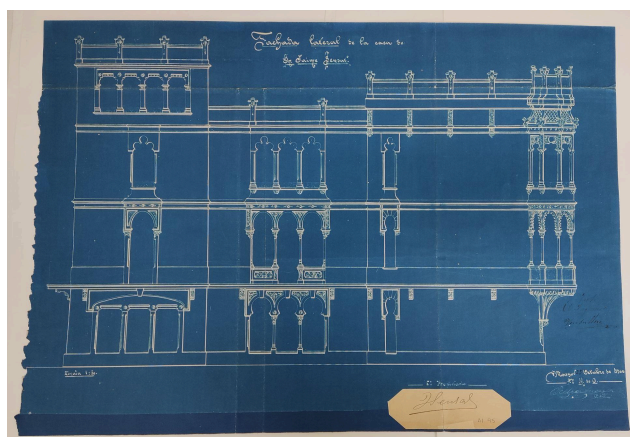

Fig. 4. “Plànol de la façana lateral de la *Casa Sensat Pagès*”. Fotografia de Nerea González Moreno.
28/10/2024. Arxiu Municipal del Masnou.

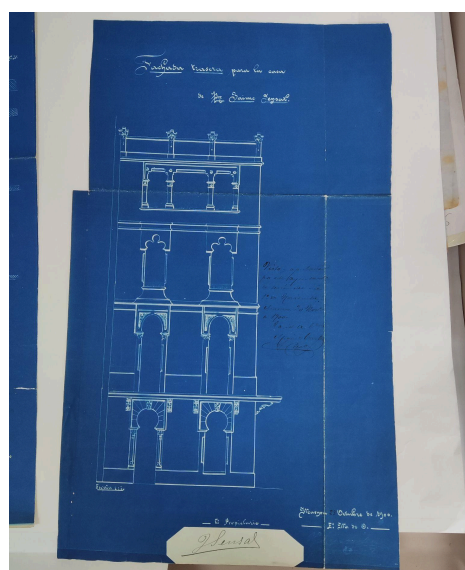

Fig. 5. “Plànol de la façana posterior de la *Casa Sensat Pagès*”. Fotografia de Nerea González Moreno.
28/10/2024. Arxiu Municipal del Masnou.

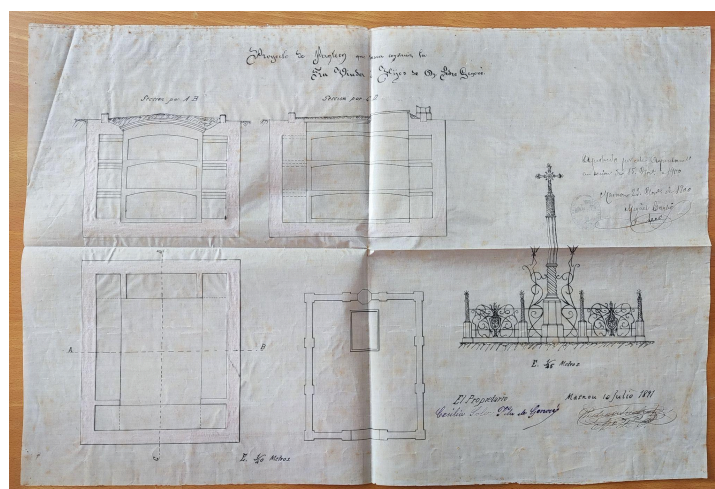

Fig. 6. "Plànol del Panteó de la Família Genové". Fotografia de Nerea González Moreno. 26/03/2025. Arxiu Municipal del Masnou.

Fig. 7. Panteó de la família Genové. Fotografia de Nerea González Moreno. 08/05/2025.

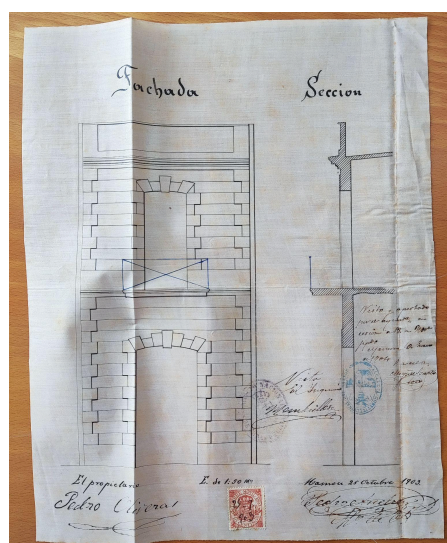

Fig. 8. "Plànol de la Casa de Pere Oliveras". Fotografia de Nerea González Moreno. 26/03/2025. Arxiu Municipal del Masnou.

Fig. 9. “Plànol de la Casa de Teresa Pagès”. Fotografia de Nerea González Moreno. 26/03/2025. Arxiu Municipal del Masnou.

Fig. 10. “Plànol de la Casa de Bonaventura Palau”. Fotografia de Nerea González Moreno. 26/03/2025. Arxiu Municipal del Masnou.

Fig. 11. “Plànol de la Casa de Joan Ribas Castañé”. Fotografia de Nerea González Moreno. 26/03/2025. Arxiu Municipal del Masnou.

Fig. 13. Casa Sensat-Pagès, “Exterior de la planta baixa de la façana principal”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 15. Casa Sensat-Pagès, “Balconada del pis principal”. Fotografia de Nerea González Moreno. 26/03/2025.

Fig. 16. Casa Sensat-Pagès, “Inicials de Rosa Pagès a l'ampit del coronament”. Fotografia de Nerea González Moreno. 26/03/2025.

Fig. 17. Casa Sensat-Pagès, “Finestra de la façana lateral situada en la crugia sud.”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

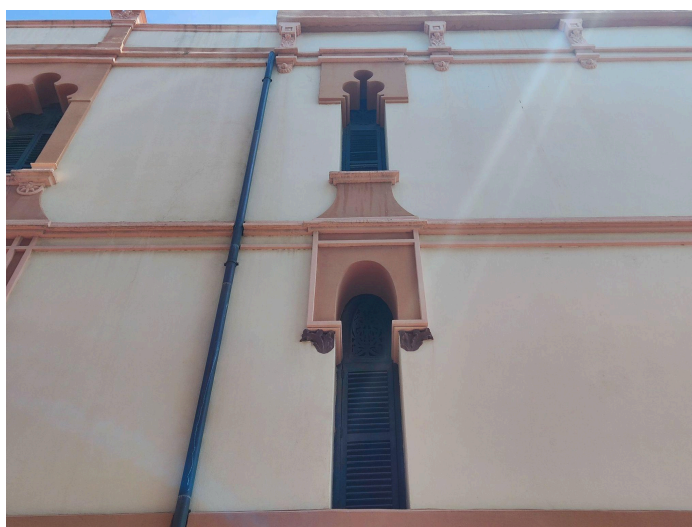

Fig. 20. Casa Sensat-Pagès, “Finestres de la façana lateral corresponents al principal i al segon pis situades en la crugia nord.”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 21. Casa Sensat-Pagès, “Finestres de la façana posterior corresponents a la planta baixa”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

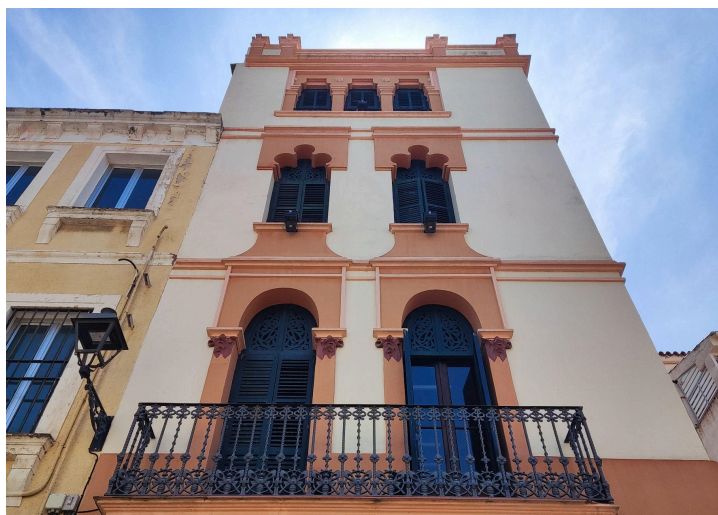

Fig. 22. Casa Sensat-Pagès, “Obertures de la façana posterior corresponents a la planta del principal, a la segona i a la tercera”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

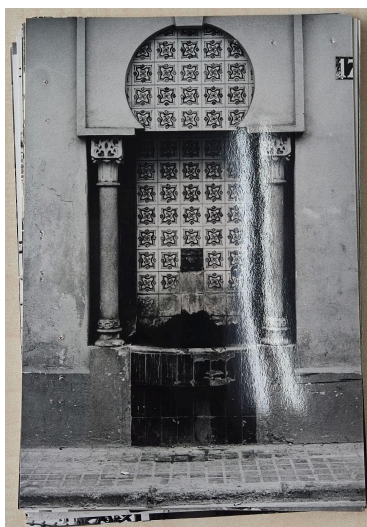

Fig. 23. “Fotografia de la font de la façana posterior feta a la reforma del 1975”. Fotografia de Nerea González Moreno. 28/10/2024. Arxiu Municipal del Masnou.

Fig. 24. Wikipedia. “Pabellón de la Compañía Transatlántica, de Antoni Gaudí, en la Exposición Universal de Barcelona de 1888”. Disponible a:

https://es.wikipedia.org/wiki/Pabell%C3%B3n_de_la_Compa%C3%B1%C3%ADa_Transatl%C3%A1ntica

Fig. 25. “Obertures de la façana principal de la *Casa Pere Llibre* de Barcelona”. Fotografia de Nerea González Moreno. 21/05/2025.

Fig. 26. “Porta principal de la *Casa Benèfica* del Masnou”. Fotografia de Nerea González Moreno. 16/03/2025.

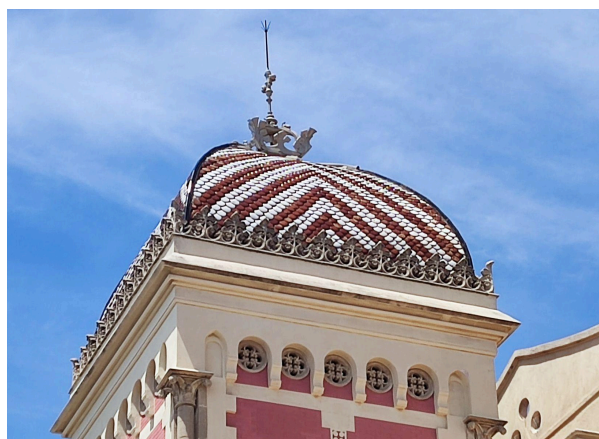

Fig. 27. “Coberta de la *Casa Benèfica* del Masnou”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 28. Casa Sensat-Pagès, "Coberta de la tribuna". Fotografia de Nerea González Moreno. 26/03/2025.

Fig. 29. "Detall de la decoració en ceràmica del Casino del Masnou". Fotografia de Nerea González Moreno. 26/03/2025.

Fig. 30. Casa Sensat-Pagès, "Detall de la ceràmica de l'arrambador de l'antiga Sala de música". Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 31. "Obertures del pis superior de la Casa de Bonaventura Bassegoda i Amigó del Masnou". Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 32. Casa Sensat-Pagès, “Detall de les columnes de la tribuna del principal”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 34. Casa Sensat-Pagès, “Representació de l’al·legoria de la música”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 35. Casa Sensat-Pagès, “Representació de l’al·legoria de l’escultura”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 36. Casa Sensat-Pagès, “Representació de l’al·legoria de la poesia”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 37. Casa Sensat-Pagès, “Representació de l’al·legoria de la pintura”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 38. Casa Sensat-Pagès, “Decoració del sostre de la Sala de música”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

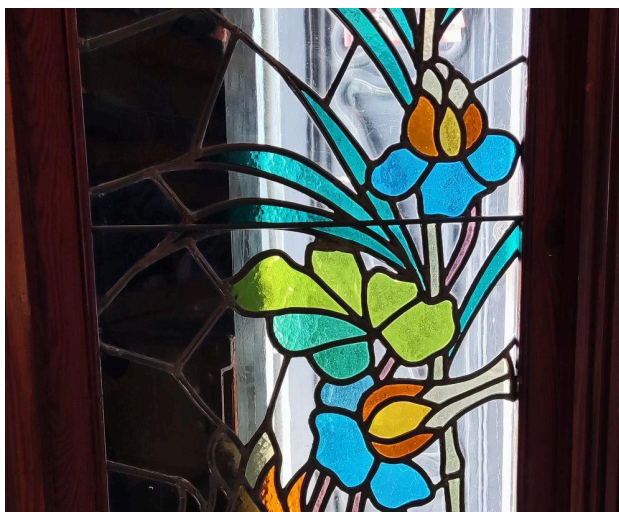

Fig. 39. Casa Sensat-Pagès, “Detall del vitrall emplomat policromat de la porta principal”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 40. Casa Sensat-Pagès, “Detall del vitrall en àcid de la porta principal”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 42. Casa Sensat-Pagès, “Detall de les inicials dels propietaris en les escales de la casal”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 43. Casa Sensat-Pagès, “Plafó de fusta d’on penjava la làmpada d’opalina rosa”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 44. Casa Sensat-Pagès, “Detall del paviment de la sala de la crugia nord de la planta baixa”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 45. Casa Sensat-Pagès, “Detall del paviment de la sala de la crugia central de la planta baixa”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 46. Casa Sensat-Pagès, "Mènula de St Jordi de la sala noble". Fotografia de Nerea González Moreno.
10/05/2025.

Fig. 47. Casa Sensat-Pagès, "Mènula amb una donzella i un gos de la sala noble". Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

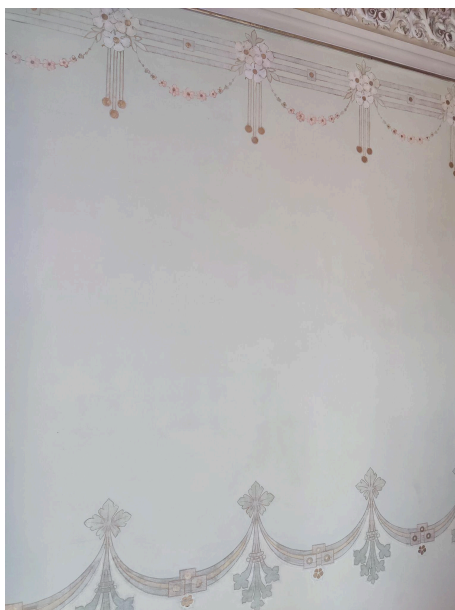

Fig. 48. Casa Sensat-Pagès, "Pintures de les parets de la sala noble". Fotografia de Nerea González Moreno.
10/05/2025.

Fig. 49. Casa Sensat-Pagès, “Representació de roses i margarides al sostre de la sala noble”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 50. Casa Sensat-Pagès, “Representació de roselles al sostre de la sala noble”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

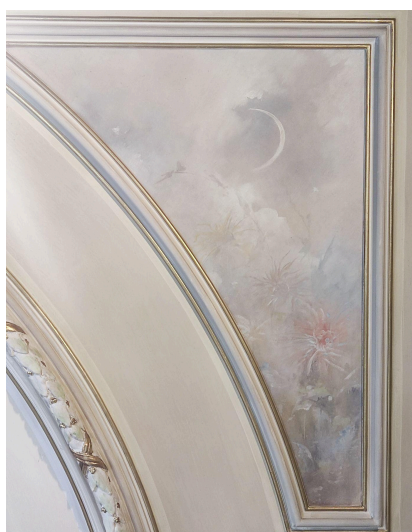

Fig. 51. Casa Sensat-Pagès, “Representació de crisantems aranya al sostre de la sala noble”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 52. Casa Sensat-Pagès, “Representació de clavells al sostre de la sala noble”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 56. Torres i Casals, Teresa. “Desfilada de la Falange davant de la *Casa de la Cultura*”. Anys cinquanta. Fons fotogràfic de l’Arxiu Municipal del Masnou.

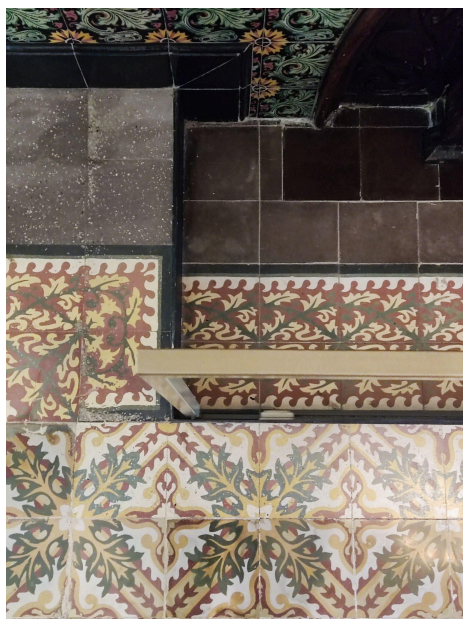

Fig. 58. Casa Sensat-Pagès, “Detall del paviment proper a l’aparador”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 60. “Escola Ocata”. Fotografia de Ramón Boadella. Fons de l’Arxiu Municipal del Masnou. Disponible a: [Escola Ocata - El Masnou terra de mar](#)

Fig. 61. “Ca n’Humet”. 2007. Fotografia d’Albert Esteves. Fons de Pobles de Catalunya. Disponible a: [Ca n'Humet - El Masnou - Pobles de Catalunya](#)

Fig. 62. Casa Sensat-Pagès, “Relleu de l’itinerari de *El Masnou, terra de mar*”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.

Fig. 64. Casa Sensat-Pagès, “Pintura *Port esportiu* de Pere Pujadas Roig (1976) a una de les sales de la segona planta”. Fotografia de Nerea González Moreno. 10/05/2025.